

Legislativní a institucionální ochrana rodiny v ČR z pohledu veřejné správy

Martina Janýšková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina JANÝŠKOVÁ**
Osobní číslo: **M080754**
Studijní program: **B 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Legislativní a institucionální ochrana rodiny v ČR
z pohledu veřejné správy**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Charakterizujte základní pojmy a instituce související s ochranou rodiny v ČR.
- Vymezte základní právní prameny zabývající se ochranou rodiny.
- Blíže vysvětlete a porovnejte pojmy manželství, registrované partnerství a rodičovství.

II. Praktická část

- Proveďte analýzu a hodnocení nejčastějších problémů při uplatňování práv souvisejících s ochranou rodiny.
- Analyzujte nejčastější trestné činnosti páchané v rodinách a domácnostech.
- Navrhněte řešení vedoucí ke zlepšení stávající situace ohledně uplatňování práv souvisejících s ochranou rodiny.

Závěr

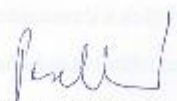
Rozsah bakalářské práce: cca 40
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- [1] FRANCOVÁ, M., DVOŘÁKOVÁ-ZÁVODSKÁ, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2010. 248 s. ISBN 978-80-7357-586-1.
- [2] HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. Zákon o rodině, zákon o registrovaném partnerství - komentář. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. 566 s. ISBN 978-80-7400-061-4.
- [3] NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. 3. akt. a dop. vyd. Praha: Linde, 2007. 472 s. ISBN 978-80-8613-172-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Petr Šimek**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: **20. června 2011**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. srpna 2011**

Ve Zlině dne 20. června 2011

prof. Dr. Ing. Dražcmíra Pavelková
ředitelka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí:
 - bez omezení;
 - pouze prezenčně v rámci Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3¹;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nezveřejňuje závěrečné diplomové, bakalářské a rigorózní práce, a kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím datového kvalifikačního prací, kterou spravuje. Žádání zveřejnění stavová učební předpis vysoké školy.

(2) Diplomové, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být již nejméně pět pracovních dnů před termínem obhajoby zveřejněny k volnému vzhledu v síti učební instituce prostřednictvím vysoké školy nebo není-li tak určeno, v síti pracovních vysokých škol, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořádat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnožiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3.

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ačiv-li má být za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastnímu využití díla vytvořen zákonem nebo rozhodnutím ze zákona školních nebo studijních pomůcek v případech z jeho působnosti včetně ze školy nebo školského či vzdělávacího zařízení (školní díla).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo.

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Osobně-li autor školního díla učební materiál bez věcného důvodu, mohou se tyto uskyt dávat i na území občanského prostředku, jako třeba u studia. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohou užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 15.8. 2011

MARTINA JANUŠKOVÁ

⁴ zákon č. 129/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o některé užitkových zálohách (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů § 60. Škola/dělo

(2) Nemá-li předchozí souhlas, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školství či vzdělávacím zájmem.

(3) Škola nebo školství či vzdělávací zařízení mohou oprávněně požadovat, aby jim autor školního díla z vydávky jiného dovozního v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licenci podle odstavce 2 přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše, přičemž se předtiskne k užité vydávce dovozního školního nebo školství či vzdělávacího zařízení z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce s názvem Legislativní a institucionální ochrana rodiny v ČR z pohledu veřejné správy, má za cíl analyzovat situaci rodin v České Republice a základních lidských práv a svobod jejich členů. Dále se bude zabývat analýzou problémů při uplatňování těchto práv a trestnou činností páchanou v rodinách. Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část obsahuje zákony a jejich komentáře k danému tématu, praktická část hodnotí situaci dodržování rodinného práva v ČR, analyzuje nejčastější trestné činy a problémy při uplatňování práv souvisejících s ochranou rodiny a navrhuje řešení pro zlepšení současné situace.

Klíčová slova: Rodičovství, Rodina, základní lidská práva a svobody, rozvody a zánik partnerství, právní ochrana dětí, registrované partnerství

ABSTRACT

This thesis entitled Legislative and institutional protection of the family in the Republic of sight from the public, aims to analyze the situation of families in the Czech Republic and fundamental human rights and freedoms of their members. Further analysis will address the problems in the application of the rights and crimes committed in families. This thesis consists of theoretical and practical parts. The theoretical part contains the laws and their comments on the subject, the practical part of the situation of family law in compliance with CR, analyzes the most common crimes and problems in the implementation of rights related to protection of family and proposes solutions to improve the current situation.

Keywords: Parenting, Family, human rights and fundamental freedoms, divorce and termination of partnerships, legal protection of children, registered partnership

Na začátku bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Petru Šimkovi za odborné vedení, pomoc a zodpovězení všech mých otázek při zpracovávání této práce, které vedly k jejímu zdokonalení.

Dále děkuji všem lidem, kteří mi pomohli s vyhledáním a získáním informací pro mou praktickou část bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RODINNÉ PRÁVO A JEHO ZÁKLADNÍ POJMY	12
1.1 POJEM A PŘEDMĚT RODINNÉHO PRÁVA.....	12
1.2 INSTITUCE RODINNÉHO PRÁVA	12
1.3 VYMEZENÍ POJMU RODINA	12
1.3.1 Model rozšířené rodiny	14
1.3.2 Neúplná rodina	14
1.3.3 Funkce rodiny.....	15
2 MANŽELSTVÍ	16
2.1 VZNIK MANŽELSTVÍ	16
2.1.1 Předpoklady manželství	17
2.2 PRÁVA A POVINNOSTI MANŽELŮ.....	17
2.2.1 Základní práva.....	18
2.2.2 Ostatní práva	18
2.3 ZÁNİK MANŽELSTVÍ	19
2.3.1 Zánik manželství úmrtím	19
2.3.2 Zánik rozvodem	19
3 REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ	23
3.1 VZNIK REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ.....	23
3.1.1 Práva a povinnosti partnerů.....	23
3.2 ZRUŠENÍ A ZÁNİK PARTNERSTVÍ	24
4 RODIČOVSTVÍ	25
4.1 POSTAVENÍ RODIČŮ	25
4.2 PORUCHY RODIČOVSTVÍ	25
5 PRÁVNÍ VZTAHY RODIČŮ A DĚTÍ	27
5.1 RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST	27
5.2 URČENÍ RODIČOVSTVÍ	27
5.3 OSVOJENÍ A NÁHRADNÍ PÉČE.....	28
5.3.1 Nezrušitelné osvojení	28
5.4 PORUČNICTVÍ A OPATROVNICTVÍ	28
5.4.1 Poručnictví	28
5.4.2 Opatrovnictví.....	28
5.5 VÝŽIVNÉ	29
6 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
7 RODINNÁ PRÁVA A PROBLÉMY PŘI JEJICH UPLATŇOVÁNÍ	33
7.1 NEPLACENÍ VÝŽIVNÉHO, FINANČNÍ PROBLÉMY SVOBODNÝCH MATEK, A JEJICH DISKRIMINACE NA TRHU PRÁCE	33
7.1.1 Příklad: Iva, 25 let	34

7.2	SPORY O DÍTĚ A PRODLEVY PŘI SOUDNÍM ŘÍZENÍ, OSLABENÁ PRÁVA MUŽŮ NA VÝCHOVU.....	35
7.2.1	Příklad: Marian, 32 let.....	36
7.3	NEVYNUITELNOST MANŽELSKÝCH POVINNOSTÍ	36
7.3.1	Příklad: Petr, 32 let.....	36
7.4	DOMÁCÍ NÁSILÍ A JEHO ŠPATNÁ PROKAZATELNOST.....	37
7.4.1	Příklad: Tomáš, 24 let	38
7.5	OSVOJENÍ DÍTĚTE A PROBLÉMY S TÍM SPOJENÉ.....	39
8	TRESTNÉ ČINY V RODINÁCH A MOŽNOSTI POMOCI OHROŽENÝM OSOBÁM	41
8.1	TRESTNÉ ČINY RODINNÉHO PRÁVA DLE TRESTNÍHO ZÁKONÍKU	41
8.2	NEJČASTĚJŠÍ TRESTNÉ ČINY RODINNÉHO PRÁVA V ČR.....	43
8.2.1	Pohlavní zneužívání	44
8.2.2	Týrání osoby žijící ve společném obydlí a svěřené osoby	46
8.2.3	Domácí násilí mezi partnery	47
8.3	OCHRANA PROTI TRESTNÝM ČINŮM	47
8.3.1	Sociálně právní ochrana dětí	48
9	NÁVRH ŘEŠENÍ RODINNÝCH PROBLÉMŮ, JAKOŽ I PROBLÉMŮ PŘI UPLATŇOVÁNÍ RODINNÉHO PRÁVA	51
9.1	VČASNÉ ŘEŠENÍ BUDOUCÍCH PROBLÉMŮ	51
9.1.1	Poznání jeden druhého před svatbou a očekávání důsledků sňatku.....	51
9.1.2	V manželství je důležitá komunikace	51
9.1.3	I rozvod může být důležitý.....	52
9.2	NÁVRH ZMĚNY ZÁKONA VEDOUcí K POMOCI NEJČASTĚJŠÍCH PROBLÉMŮ PŘI UPLATŇOVÁNÍ RODINNÝCH PRÁV	53
9.2.1	Neplacení výživného	53
9.2.2	Nevynutitelnost manželských povinností a obrana proti těmto trestným činům. Rozdíly v právech mužů a žen na výchovu dítěte a porozvodové spory o ně.	54
10	SHRNUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	57
	ZÁVĚR	58
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	61
	SEZNAM OBRÁZKŮ	62
	SEZNAM TABULEK.....	63

ÚVOD

V současné, moderní době se slovo rodina přesouvá do pozadí všedního uspěchaného života a přestává být pojmem. Pro mnohé z nás již toto slovo neznamena základ pro budoucí, společný život s partnerem, stejně tak jako svatba již není podmínkou pro zplození dítěte. Náročnost a uspěchanost dnešní doby má za následek, že lidé, výrazně ovlivnění svou prací a kariérou přestávají toužit po svatbě a rodině, která by jen omezila jejich rozpočty nebo téměř znemožnila kariérní růst dosažený cestováním za lepšími pracovními pozicemi. Mnohé z nás odrazuje od zakládání rodin také riziko ztráty zaměstnání po návratu z mateřské dovolené. V dnešní době je velmi těžké najít dobrou práci, zvláště pokud jste při hledání omezeni místem, a proto je čím dál častěji pro mladé lidi důležitější práce a kariérní rozvoj, než zakládání rodiny a vychovávání dětí. Naneštěstí se tento moderní trend projevuje čím dál častěji. Na lásce založená manželství se rozpadají, trestné činy páchané na rodinných příslušnících se zhoršují a osobní vztahy oslabují. Ne všechny tyto problémy však můžeme přisoudit moderní době.

Hlavním cílem této práce je vysvětlení pojmu rodina, zdůraznění jeho významu a smyslu jeho existence. Dále analyzuje situaci a předkládá návrh řešení nejčastějších problémů Českých rodin.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINNÉ PRÁVO A JEHO ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 Pojem a předmět rodinného práva

Rodinné právo je jednou ze základních odvětví práva soukromého. Jako samostatné právní odvětví vzniklo v ČR v období po 2. sv. válce, kdy došlo k přijetí prvních rodinných norem ve formě Zákona o právu rodinném. Platí zde princip rovnosti, ať už jde o rodiče, manžele, děti nebo jiné osoby, které jsou nositeli práv a povinností rodinně-právní povahy. [1]

Tvoří souhrn předpisů, kde jsou hlavním předmětem práva a povinnosti osob vystupujících v rodině. Patří sem práva a povinnosti rodičů, manželů, dětí, ale i ostatních příbuzných, stejně jako lidí, kteří plní nejrůznější funkce nahrazující dětem rodiče. Rodinným právem se také označuje obor právní teorie, která se zabývá vztahy mezi manželi, rodiči a dětmi nebo dětmi a osobami náhradní rodinné péče. [2]

1.2 Instituce rodinného práva

Základním zákonem, který upravuje podmínky rodinného práva je Zákon o rodině, který obsahuje uzavírání manželství a jejich rozvody, práva a povinnosti manželů, práva rodičovská, dále pak poručnictví, opatrovnictví, osvojení a v neposlední řadě výživné a vyživovací povinnosti.

Se zákonem o rodině je úzce spojen zákon o sociálně právní ochraně dětí, který zajišťuje dítěti hlavně právo na život a příznivý vývoj, právo na vlastní identitu, na rodičovskou péči nebo právo na svobodu vědomí a svědomí. Zároveň děti chrání před zanedbáním, zneužitím, a v neposlední řadě před jakýmkoli násilím ať už jde o tělesné, nebo duševní. [4]

Nejen tyto zákony však upravují ochranu dítěte. V ČR máme řadu dalších předpisů, které vždy spravují jen určitou oblast. Jsou to např. trestní zákon, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, právní předpisy o sociálním zabezpečení, občanský soudní řád a další. [11]

1.3 Vymezení pojmu rodina

Vymezení pojmu „Rodina“ je velmi problematické. Každá vědní disciplína má svou definici, stejně tak jako každý člověk, ať už se jedná o psychologa, sociologa, pedagoga nebo ekonoma.

Pár takových definic pro příklad:

Sociolog Ivo Možný řekl, že „manželství tvoří manželé, rodinu tvoří manželé, děti a rodiče manželů a společenství tvoří pouze spolubydlící neboli partneři.“ [20]

Podle psychologa Martina Járy je „rodina forma spolupráce dospělých a dětí (někteří dospělí mohou být i dětmi), která může mít biologický základ a musí mít sociální / socializační cíle.“ [20]

Psycholožka Lenka Šulová zase řekla, že „rodinou lze nazvat pouze soužití dvou jedinců opačného pohlaví a jejich dětí. Vše ostatní je označováno jako rodinné alternativy, které však z hlediska společnosti i jedinců něco velmi podstatného nenaplnují, a tedy nejsou skutečnou rodinou.“ [20]

Rodinu tvoří skupina osob, které jsou navzájem spjaty pokrevně, manželstvím, nebo adopcí dětí. Za základní rodinu se považuje otec, matka a dítě, nebo děti. [1]

Pro přehled přikládám tabulku Českého statistického úřadu, kde nalezneme množství rodin v ČR a jejich rozdělení dle určitých let. Tabulka je vyjádřena v tisících a následně jsou čísla procentuálně přepočítána. Za posledních 50 let ubylo úplných rodin o celých 20%, neúplné rodiny vzrostly o necelých 6% a domácnosti jednotlivců se také navýšily skoro o 14%. [10]

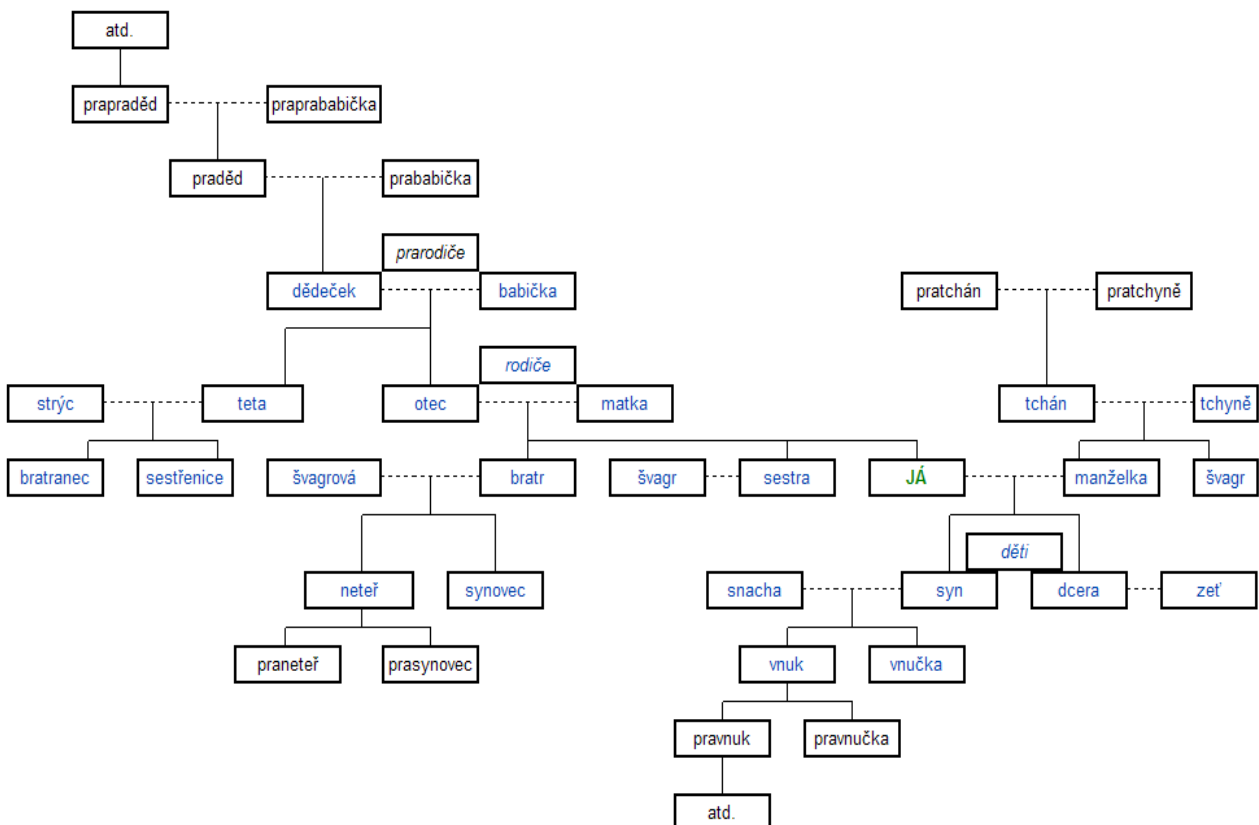
Rodiny a domácnosti v ČR

Typ rodiny a domácnosti	1961	1970	1980	1991	2001
v tisících					
Rodiny a domácnosti celkem	3 214,3	3 502,7	3 875,7	4 051,6	4 270,7
Úplné rodiny	2 405,4	2 487,5	2 556,8	2 512,9	2 333,6
Neúplné rodiny	249,6	306,7	325,1	434,4	576,4
Vícečlenné nerodinné domácnosti	44,6	39,9	55,0	14,7	84,5
Domácnosti jednotlivců	514,7	668,6	938,8	1 089,6	1 276,2
v %					
Rodiny a domácnosti celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Úplné rodiny	74,8	71,0	66,0	62,0	54,6
Neúplné rodiny	7,8	8,8	8,4	10,7	13,5
Vícečlenné nerodinné domácnosti	1,4	1,1	1,4	0,4	2,0
Domácnosti jednotlivců	16,0	19,1	24,2	26,9	29,9

Tabulka 1 Rodiny a domácnosti v ČR 1961 - 2001 [18]

1.3.1 Model rozšířené rodiny

Do rozšířené rodiny se řadí všechny osoby v příbuzenském vztahu k oběma manželům.

Obrázek 1 Model rozšířené rodiny [3]

1.3.2 Neúplná rodina

Za neúplnou rodinu je označována taková rodina, v níž chybí jeden z rodičů. Většina neúplných rodin je složena pouze z matky a dětí, čím dál častěji se však vyskytují i případy neúplných rodin, kde matka chybí. [3]

V současné době se v ČR rodí třetina dětí do neúplné rodiny, z toho dvě třetiny osamělým matkám, což má za následek oslabování rodinného modelu, jako zázemí pro výchovu dítěte a jeho správný vývoj. [5]

1.3.3 Funkce rodiny

Rozlišujeme čtyři funkce rodiny. Biologicko - reprodukční funkce zajišťuje početí dítěte, a tím udržení života pro budoucí generace. Funkce ekonomicko – zabezpečovací zajišťuje hmotné zabezpečení jako je vedení domácnosti a úklid, nebo příprava stravy. Třetí funkce je socializačně – výchovná, ve které jde hlavně o výchovu dětí a rozvíjení jejich schopností, a poslední funkcí je funkce emocionální, která je nejdůležitějším faktorem soudržnosti rodiny. [9]

2 MANŽELSTVÍ

V Zákoně o rodině (3, § 1) čteme: „*Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.*“ [3]

V minulých dobách šlo v manželství především o citový vztah dvou lidí, málokdo jej vnímal jako vztah právní, který zakládá lidem určitá práva a povinnosti. V dnešní době stále více lidí vidí manželství pouze jako právní vypořádání partnerů mezi sebou. Nová, moderní doba poukazuje na skutečnost, že citový vztah může fungovat a funguje i nesezdaným párům, stejně tak, že výchova dětí je možná i bez manželského slibu. [8]

Manželství může být uzavřeno před Obecním úřadem, který je oprávněný vést matriky, nebo před orgánem církve či jakoukoli jinou církevní společností, která je registrována u Ministerstva kultury ČR. [1]

2.1 Vznik manželství

Jediným dovoleným způsobem vzniku manželství je sňatek. Spočívá ve svobodném projevu vůle dvou lidí před očima dvou svědků a jeho právním následkem je vznik manželství. Muž a žena musejí splňovat určité požadavky státu, aby mohli manželství uzavřít. Do manželství nemohou vstoupit dva lidé v příbuzenském vztahu, ženatý muž nebo vdaná žena, osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům, nebo nezletilí jedinci. V posledním případě stát může povolit výjimku, převážně v případě těhotenství snoubenky. [3]

Manželství vůbec nevznikne v případě, že jeden z lidí vstupujících do manželství byl k tomuto činu donucen fyzickým násilím, pokud bylo uzavřeno nezletilým, který je mladší 16 let, nebo nebyly dodrženy zákonné podmínky pro uzavření manželství např. pokud manželství nebylo uzavřeno před osobou k tomu pověřenou, bylo uzavřeno před obecním úřadem, který nemá oprávnění vést matriky nebo před církví která není státem registrována. [8]

Následující tabulka ukazuje počet sňatků v ČR 1991 - 2000

ROK	POČET SŇATKŮ
1991	71 973
1992	74 060
1993	66 033
1994	58 440
1995	54 956
1996	53 896
1997	57 804
1998	55 027
1999	53 253
2000	55 321

Tabulka 2 Sňatkovost 1991 – 2001 [13]

2.1.1 Předpoklady manželství

Mezi předpoklady sňatku a manželství řadíme osobní předpoklady, což je způsobilost k manželství, předpoklady prohlášení o vstupu do manželství a předpoklady sňatkového obřadu. [3]

Pokud jsou k návrhu manželství podstatné výhrady, zejména z etnických důvodů, a tím osobám zakazují vstoupit do svazku manželského, mluvíme o překážkách manželství. Taková překážka může být vázána ke všem, nebo pouze k jedné konkrétní osobě, a může platit jednou pro vždy, nebo pouze po dobu trvání určité situace. Některé z těchto překážek však dovolují prominutí. [1]

2.2 Práva a povinnosti manželů

V okamžiku, kdy druhý ze snoubenců prohlásí svou sňatkovou vůli vůči oddávajícímu, mění se právní postavení muže i ženy a vznikají práva a povinnosti spojené s manželstvím.

Tyto práva jsou spojeny s danou osobou po celé trvání manželství, při jeho zániku zanikají také. S výjimkou mohou jednotlivá práva nebo povinnosti zaniknout, popřípadě být omezeny nebo zrušeny rozhodnutím soudu, případně dohodou manželů. [3]

2.2.1 Základní práva

Mezi tyto práva a povinnosti řadíme ty, které jsou spojeny s manželstvím a jeho existencí.

„Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti a právech“ říká Listina základních práv a svobod (2, čl. 1). V téhle listině (2, čl. 3) je také uvedeno: „Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu rasy.“ [2]

Všechny ústavní principy týkající se manželství jsou konkrétněji popsány v Zákoně o rodině. Hlavními články základních práv jsou zde např. rovnost práv a povinností u obou manželů, povinnost respektovat se, společně pečovat o děti, povinnost vytvářet vhodné a zdravé rodinné prostředí nebo povinnost žít spolu. Přestože povaha těchto zákonů není pouze etická, plnění jejich požadavků není kontrolovatelné a mnohdy ani vynutitelné. [4]

2.2.2 Ostatní práva

Mezi další práva a povinnosti manželů patří zejména povinnost uspokojovat potřeby rodiny. Tuto povinnost mají manželé vůči všem členům rodiny, nejen sami k sobě. Její rozsah je ovlivněn možnostmi a majetkovými poměry. Povinností manželů je také hradit náklady společné domácnosti a to vyrovnaně. [5]

Dále by měli rozhodovat o všech záležitostech rodiny společně, přičemž záležitostmi rodiny rozumíme všechny skutečnosti, které jakkoli ovlivní jednoho člena rodiny takovým způsobem, který právně ovlivňuje i ostatní členy rodiny. Toto společné rozhodování předpokládá dohodu obou manželů jakoukoli formou. Pokud se ovšem nedohodnou, a jedná se o závažnou věc, právem každého z nich je požádat soud o samostatné rozhodnutí. Nesmí se ovšem jednat o věc vyžadující okamžité rozhodnutí. [6]

Lidé v manželství jsou také oprávněni zastupovat se navzájem ve svých záležitostech. Jedná se však pouze o záležitosti běžné. Pokud se jedná o mimořádné rozhodnutí, bez plné moci svého manžela/manželku zastoupit nemůžeme. [7]

2.3 Zánik manželství

Evropské právo rozlišuje zánik manželství, který nastává úmrtím jednoho z manželů, a zrušení manželství, které je spojeno buď s rozvodem manželství od stolu a lože (společenství přetrvává, ale manželé žijí odloučeně), nebo prohlášením manželství za neplatné (absolutní zánik manželského vztahu). Vedle toho České právo rozlišuje prohlášení manželství za neplatné (separace manželů od sebe), a zánik manželství (nastává úmrtím, nebo rozvodem). [8]

Dalším rozdílem Českého a Evropského práva jsou rozvodové důvody. U Evropského práva jich existuje celá řada, v Českém právu je však pouze jeden. Nehraje zde prakticky žádnou roli ani vina jednoho z manželů. Jediným rozvodovým důvodem je trvalý a hluboký rozvrat společenství takovým způsobem, že nelze očekávat obnovení manželského soužití.

Při rozhodování o rozvodu manželů je u nás největší prioritou ochrana zájmů nezletilých dětí, a s tím spojené povinnosti rodičů k nezletilým dětem na dobu po rozvodu. [9]

2.3.1 Zánik manželství úmrtím

Manželství zaniká dnem úmrtí jednoho z manželů, ale pouze v případě možnosti prokázání úmrtí ohledáním mrtvého těla a vystavením úmrtního listu. Pokud nelze tělo ohledat, soud může osobu prohlásit za mrtvou v případě, že veškeré okolnosti říkají, že již nežije. Stejně může prohlásit za mrtvou i osobu nezvěstnou. V těchto dvou případech manželství nezaniká dne, který je uveden jako den smrti, nýbrž dnem, kdy prohlášení soudu nabude právní moci. [10]

Pokud se zjistí, že osoba prohlášená za mrtvou stále žije, soud zruší prohlášení za mrtvého, ale bude to mít právní význam pro oba manželé pouze v případě, že pozůstalý za dobu, kdy byl jeden z manželů prohlášen za mrtvého, neuzavřel nový sňatek. Pokud se tak nestalo, manželství přetrvává jako by žádné rozhodnutí o smrti nebylo nikdy vydáno. Pokud ovšem pozůstalý sňatek uzavřel, manželství zůstává zaniklým a nemá žádný právní význam. [11]

2.3.2 Zánik rozvodem

V České Republice je rozvod jedinou možnou právní cestou k zániku manželství, jde však o krok státem nepodporovaný. Není v zájmu státu, aby trvalé společenství muže a ženy skončilo dříve, než je nezbytně nutné. Na druhou stranu stát nabízí přiměřené řešení pá-

rům, které již žádné společenství netvoří a ani nechtějí. Umožňuje spravedlivé majetkové vypořádání a chrání osoby, které by mohly být rozvodovým řízením jakkoli dotčeny. [12]

Jak již bylo zmíněno, jediným důvodem pro rozvod manželství je trvalý rozvrat manželů. Takový rozvrat je prokazatelný, neboť se projevuje navenek. Jedná se zejména o projevy osobní, psychické a sexuální. V případě, že soud uzná manželství za rozvrácené, může manželství rozvést. Výjimkou jsou případy, kdy by byl rozvod rodičů v rozporu se zájmy nezletilého dítěte, a to zejména v souvislosti s jeho zdravotním stavem. V takovém případě soud manželství rozvést nemůže. [13]

Před rozvodem každého manželství musí být vydáno a vstoupit v platnost rozhodnutí o úpravě poměrů k nezletilému dítěti na dobu po rozvodu. Slabou stránkou takového řešení je, že vydání tohoto rozhodnutí může trvat i několik let, během kterých rozvrácené manželství dál existuje. [14]

Do července 1998 existovala v Česku pouze jedna podoba rozvodu, v dnešní době rozeznáváme varianty tři. První, základní rozvodová varianta nastává, pokud soud rozhoduje o rozvodu manželství na základě návrhu jednoho z manželů. Tomuto návrhu může vyhovět, pokud žalující prokáže existenci rozvratu a prokáže příčiny, které k rozvratu vedly. Druhou variantou je rozvod bez zjišťování příčin. Tato situace nastává, pokud rozvrat manželství vysloví oba z manželů. V takovém případě musejí manželé předložit tři smlouvy: smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů, smlouvu obsahující vypořádání práv a povinností společného bydlení, a v neposlední řadě smlouvu o plnění výživného pro dobu po rozvodu. Všechny tyto smlouvy musejí být písemné, a podpisy obou manželů notářsky ověřené. Manželé s nezletilými dětmi musejí dále předložit rozhodnutí soudu o svěřeni do péče. Všechny tyto smlouvy nabývají právní moci až v den rozhodnutí o rozvodu, pokud se tak nestane, jsou neplatné. Třetí a poslední variantou rozvodu je situace, kdy jeden z manželů podá návrh pro rozvod, ale druhý s ním nesouhlasí. Takové manželství nebude rozvedeno v případě, pokud žalovaný manžel, který manželství nechce ukončit, prokáže, že se na rozvratu manželství převážně nepodílel, nebo že mu rozvodem bude způsobena zvlášť závažná újma. Tyto námitky ovšem pozbývají svou významnost po uplynutí tří let odděleného žití obou manželů. [15]

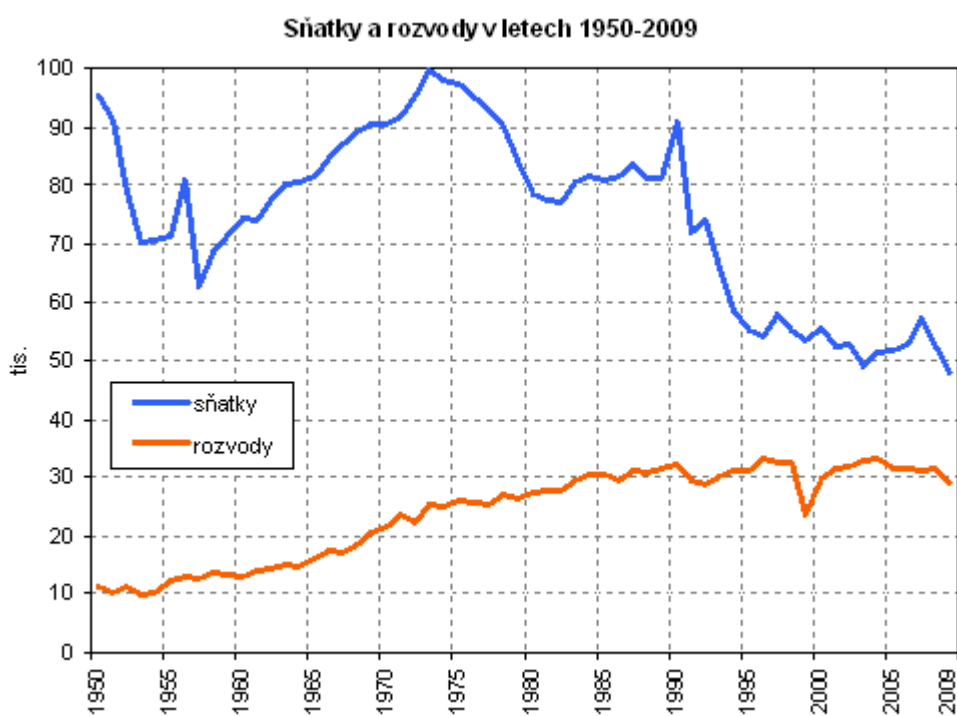
Nejčastějšími důvody rozvodu, uváděné ve spisech, jsou rozdílné povahy manželů, jiné názory na problémy i na jejich řešení. Tento důvod uvádí 80% manželských párů, které žádají o rozvod. Podle soudců se však často za tímto důvodem skrývá jiný, závažnější problém, který se hlavně ženy bojí oznámit, přičemž dvě třetiny žádostí o rozvod právě ženy podávají. [3]

Z konkrétních důvodů k rozvodu jsou nejčastěji uváděny nevěra, alkoholismus muže, nebo nezáměr ženy o rodinu.

Příčina rozvodu	Na straně muže (v %)				Na straně ženy (v %)			
	90	95	00	03	90	95	00	03
Neuvážený sňatek	5,6	4,4	2,2	1,2	5,6	4,5	2,2	1,2
Alkoholismus	10,3	9,4	5,8	4,4	0,9	0,7	0,5	0,5
Nevěra	15,0	12,9	8,0	6,3	13,2	10,5	5,6	4,0
Nezájem o rodinu (včetně opustění rodiny)	7,6	7,3	5,3	3,6	2,5	1,8	1,2	1,3
Zlé nakládání, odsouzení pro trestný čin	2,7	2,1	1,6	1,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Rozdíl povah, názorů a zájmů	40,4	48,7	47,0	50,6	40,5	50,0	49,2	50,3
Zdravotní důvody	1,0	0,5	0,3	0,2	1,3	0,5	0,3	0,2
Sexuální důvody	2,7	1,7	0,6	0,4	2,7	1,7	0,6	0,4
Ostatní příčiny	7,9	9,3	22,3	24,6	9,4	12,6	26,6	29,3
Soud nezjistil zavinění	6,8	3,7	6,9	7,6	23,8	17,5	13,7	12,8

Tabulka 3 Rozvody dle příčin [13]

Pro srovnání sňatkovosti a rozvodovosti přikládám graf Českého statistického úřadu, ze kterého je evidentní jak celkový pokles sňatkovosti, tak i značný nárůst rozvodovosti v ČR v posledních padesáti letech.

Obrázek 2 Sňatky a rozvody 1950 – 2009 [19]

3 REGISTRované PARTNERSTVÍ

„Registované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem“ (4, str. 517)

Zákon o registrovaném partnerství umožňuje dvěma osobám stejného pohlaví založit trvalý partnerský vztah, který je právně uznávaný. Heterosexuální páry mají, a vždy měli dle státního práva mnoho možností, homosexuální páry neměli žádnou. Vznikem tohoto zákona byly posíleny práva občanů stejného pohlaví spolu žijících, jejich vztah se stal plnoprávním a lidé v tomto vztahu nediskriminovanými členy společnosti. [4]

Zákon o registrovaném partnerství byl mnohokrát navrhován a mnohokrát zamítnut. V prosinci 2005 byl schválen poslední, dubnový, návrh tohoto zákona poslaneckou sněmovnou, v lednu 2006 pak i senátem. Prezident republiky ovšem tento návrh vetoval. 15. března 2006 však poslanecká sněmovna veto přehlasovala. Zákon č. 115/2006 Sb. o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů tak nabyl účinnosti 1. července 2006.

3.1 Vznik registrovaného partnerství

Registované partnerství vzniká projevem svobodné vůle obou osob před příslušným matematickým úřadem. Vstup do registrovaného partnerství má několik podmínek: alespoň jedna z osob musí být občanem České republiky, obě osoby musejí být svobodné, plnoleté a způsobilé k právním úkonům. Déle se nesmí jednat o osoby v příbuzenském vztahu. [4]

3.1.1 Práva a povinnosti partnerů

Oba partneři mají stejná práva a stejné povinnosti. O záležitostech soužití rozhodují společně, pokud se nedohodnou, může, na návrh jednoho z nich, rozhodnout soud. Partneři mají právo zastupovat jeden druhého v běžných záležitostech, mají vůči sobě i vyživovací povinnost. [4]

Pokud je jeden z partnerů rodič, jeho partnerství není překážkou rodičovské povinnosti. Dítě mu může být svěřeno do péče, a jeho povinností je chránit jeho zájmy a zajistit správný vývoj. Pokud žijí ve společné domácnosti s dítětem jednoho z partnerů, na výchově se podílejí oba, partnerství však brání partnerovi, který není rodičem, k osvojení dítěte. [4]

Partner žijící v bytě svého partnera má po dobu trvání partnerství právo užívat jeho byt, po zániku partnerství je mu však toto právo odejmuto, protože uzavřením partnerství nevzniká společný nájem bytu ani společné vlastnictví, partnerů. [7]

3.2 Zrušení a zánik partnerství

Partnerství lze zrušit soudem na návrh jednoho z partnerů, soud však přezkoumává, zda partnerský vztah již fakticky nepřetrvává. Pokud se partneři dohodnou na zrušení, soud partnerství zruší bez přezkoumání automaticky. Zánik registrovaného partnerství nastává také dnem úmrtí jednoho z partnerů, nebo dnem prohlášení za mrtvého. [4]

4 RODIČOVSTVÍ

Slovo rodičovství vzniklo z anglického „Parenting“ a zahrnuje všechny typy chování rodičů, které mají vliv na dítě. Je považováno za základ pro zdravý vývoj dítěte a mělo by být trvalé, ochraňující, milující a bezpečné. [7]

Rodičovství a rodičovská praxe jsou však chápány rozdílně dle jednotlivých kultur. U většiny Amerických rodin rodiče očekávají odchod svých dětí z domu kvůli studiu na Univerzitě. Tyto děti se již po škole domů nevracejí, a zařizují si vlastní domácnost. Naopak např. v Číně je zvykem, že děti žijí s rodiči až do uzavření manželství. V České kultuře nejsou dané žádné nepsané tradice, děti odcházejí za studiem, ale často se k rodičům vrací, stejně tak velice často odcházejí od rodičů a zařizují si vlastní domácnost, ať už s partnerem, nebo sami, jakmile se jim naskytne příležitost, dovolí situace, nebo prostě chtějí začít žít na vlastních nohách. [7]

Pojem rodičovství se nedotýká pouze biologických rodičů, ale také partnerů těch rodičů, kteří žijí v jedné domácnosti s dětmi tzn. nevlastních rodičů. Dle zákona mají i nevlastní rodiče povinnost podílet se na výchově dětí žijících s nimi v domácnosti. Na rozdíl od vlastních rodičů je však nemohou zastupovat a nemají k nim žádnou vyživovací povinnost. Přestože se nevlastní rodiče na vyživování podílejí už jejich soužitím s manželem a jeho dětmi, nelze jim ze zákona tuto povinnost stanovit. [7]

4.1 Postavení rodičů

Rodiče hrají rozhodující úlohu při výchově dětí. Měly by jít příkladem svým dětem, a to jak svým chováním, tak celkovým vystupováním v osobním životě. [3]

Postavení rodičů ve vztahu k dítěti má svůj základ zakotven v Listině základních práv a svobod (2, čl. 32, odst. 4.) Je zde uvedeno také právo rodičů na výchovu svých dětí, které může být omezeno pouze soudně a to jen na základě zákona. [2]

Význam rodičů při výchově dětí je také zdůrazněn v Úmluvě o právech dítěte (čl. 9.)

4.2 Poruchy rodičovství

Hyperaktivita, nebo naopak psychický útlum dítěte nemusejí být chybou ani psychickou poruchou dětí. Velmi často za toto problémové chování dítěte mohou rodiče. Ať už se jedná o trvalý stav, nebo jen dočasný nátlak stresu na dospělého, pokud svou situaci řeší zanedbáváním dítěte, nebo přílišným impulzivním chováním vůči němu, první dětskou obra-

nou je jeden z výše uvedených tipů chování. Toto chování však ještě více provokuje zhoršený psychický stav rodiče a ten se tím hůře chová. Tato situace se objevuje převážně v rodinách, kde rodiče nezvládají provoz domácnosti, domácnost je chaotická, chybí rodičovská autorita, nebo v celé rodině chybí slovní vyjádření pocitů. [5]

5 PRÁVNÍ VZTAHY RODIČŮ A DĚTÍ

5.1 Rodičovská zodpovědnost

Tento pojem byl přidán do ZoR novelou roku 1998. Jde o souhrn práv a povinností mezi rodiči a dětmi, konkrétně ve třech oblastech: při péči o dítě, při jeho zastupování a při správě jeho majetku. Povinností rodičů je chránit zájmy svého nezletilého dítěte ve všech ohledech. Rodičovskou zodpovědnost nesou oba rodiče, pokud jsou oba živí, pokud jeden z nich odpovědnosti nebyl zbaven, nebo pokud nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Dále má rodičovskou zodpovědnost i manžel, který není rodičem dítěte, ale žije s ním ve společné domácnosti. [3]

Povinnosti vůči svým rodičům mají ovšem i děti, žijící ve společné domácnosti. V nezletilém věku je dítě povinno pomáhat rodičům dle svých schopností. Ve starším věku, kdy má potomek již svůj příjem, nebo majetek, který je možno použít pro potřeby rodiny, je povinen přispívat na úhradu běžných výdajů rodiny, popřípadě poskytnout tento majetek. [4]

5.2 Určení rodičovství

Dříve byla tato kapitola v ZoR nazvána Určení otcovství. Teprve novela zákona z roku 1998 změnila název druhé části, hlavy třetí na Určení rodičovství. Díky pokroku medicíny se v dnešní době nesetkáváme pouze s problémy souvisejícími při určování otce dítěte, v moderní době se zákony musejí zabývat i určováním matky. [4]

„Matkou dítěte je žena, která dítě porodila“ říká Zákon o rodině (4 § 50a). Toto ustanovení již není zcela platné z důvodu možnosti umělého oplodnění ženy, nebo porozením dítěte za pomoci náhradní matky. [4]

Při určení otcovství hraje důležitou roli čas. Otcem se dle zákona stává manžel matky v případě, že se dítě narodilo v době mezi uzavřením manželství a uplynutím třístého dne po jeho zániku ale ovšem pouze v případě, že se matka znovu neprovdala. Pokud ano, stává se otcem manžel pozdější a to i v případě, že ještě neuplynulo tři sta dní od rozvodu. Zároveň nesmí otcovství ani jeden z manželů popřít. [4]

Otcovství může být dále určeno souhlasným prohlášením obou rodičů před soudem, nebo matričním úřadem. Pokud otcovství nebylo určeno některým z výše uvedených postupů, může kterýkoli z rodičů, popřípadě dítě, požádat o určení otcovství soudem. [4]

5.3 Osvojení a náhradní péče

Osvojením vzniká obdoba vztahu rodiče – dítě, příbuzní osvojitele se stávají příbuznými dítěti. Osvojitel může být pouze fyzická osoba se způsobilostí k právním úkonům, jejíž způsob života zaručuje prospěch pro dítě a společnost. ZoR umožňuje společné osvojení, kdy osvojiteli mohou být pouze manželé, ale také individuální osvojení, kdy se osvojitelem stává jediná osoba. [4]

Aby dítě mohlo být osvojeno, je třeba souhlasu zákonného zástupce tohoto dítěte. Pokud je ovšem zákonným zástupcem dítěte jeho rodič, který o něj neprojevoval zájem nejméně šest měsíců, nebo o něj neprojevil nejméně dva měsíce po porodu zájem vůbec, souhlasu potřeba není. Osvojit lze pouze nezletilé dítě starší jednoho roku. [4]

Veškerá vzájemná práva a povinnosti mezi osvojeným dítětem a jeho původní rodinou osvojením zanikají. Pokud by došlo ke zrušení osvojení, což je možné pouze v případě, že se nejedná o osvojení nezrušitelné, vzájemná práva a povinnosti s původní rodinou opět vzniknou, osvojenému dítěti se navrací i původní příjmení. [4]

5.3.1 Nezrušitelné osvojení

Toto osvojení může nastat pouze v případě, osvojují-li dítě manželé, popřípadě samotná osoba žijící s jedním rodičem dítěte. V ZoR jsou stanoveny zvláštní podmínky pro vznik tohoto osvojení. [4]

5.4 Poručnictví a Opatrovnictví

5.4.1 Poručnictví

Pokud nastane situace, kdy nezletilé dítě přijde o svého zákonného zástupce např. smrtí rodičů nebo osvojitelů, je pro dítě ustanoven poručník. Jedná se o fyzickou osobu, která má povinnost dítě zastupovat, vychovávat a spravovat jeho majetek. Povinností poručníka není osobní péče o dítě. [4]

5.4.2 Opatrovnictví

Český zákon rozlišuje krátkodobé a dlouhodobé opatrovnictví. Krátkodobé opatrovnictví zaniká splněním úkolu, a nejčastěji je opatrovníkem stanoven orgán sociálně právní ochrany dětí. Dlouhodobé opatrovnictví zaniká nejpozději zletilostí opatrovaného dítěte, dříve může zaniknout smrtí nebo zrušením opatrovnictví soudem. U konkrétního případu může

jít o fyzickou osobu, která s ustanovením do funkce opatrovníka souhlasí. Často se jedná o osobu blízkou, nebo známou dítěti. [4]

5.5 Výživné

Dle Zákona o rodině (6, str. 391) „*Vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, pokud děti nejsou samy schopny se živit.*“ Pojem výživné však v zákoně přímo definován není. V praxi vyživovací povinnost není brána pouze jako peněžní prostředky na výživu dítěte, nýbrž i jako prostředky pro kulturní vzdělávání a hmotné zabezpečení nezletilého dítěte. [4]

Vyživovací povinnost mají rodiče ke svým nezletilým dětem, ale také děti samostatně se živící ke svým rodičům, pokud potřebují. Dále mají tuto povinnost manželé mezi sebou a to i po rozvodu. Pokud jeden z manželů není po rozvodu schopen se sám živit a na rozvratu manželství se převážně nepodílel, může mu být soudem přiznáno výživné od druhého z manželů. Toto právo zaniká úmrtím povinného manžela nebo uzavřením nového manželství vyživované osoby, nejdéle však trvá tři roky od rozvodu. Právo na výživné má i neprovdaná matka. Otec dítěte, za kterého není matka provdána, je povinen přispívat na náklady spojené s porodem a výživou dítěte, a to po dobu dvou let. [4]

Z tabulky Českého statistického úřadu vyplývá, že počty soudem stanovených vyživovacích povinností rozvedených manželů nebo svobodných párů, ubývá. Za posledních 10 let se nám zvýšily pouze počty vyživovacích povinností rodičů ke svým zletilým dětem.

Ukazatel	2000	2001	2002	2005	2006	2007	2008	2009
vyživovací povinnost mezi manžely - ve prospěch manželky	3 831	3 722	3 640	3 184	2 964	2 317	1 785	1 484
vyživovací povinnost mezi manžely - ve prospěch manžela	167	146	152	212	186	160	97	81
zrušení vyživovací povinnosti mezi manžely	91	73	66	52	68	72	55	39
příspěvek na výživu rozvedené manželky	985	856	908	1 294	1 428	955	690	459
zrušení povinnosti platit příspěvek	99	108	99	104	98	85	92	72
vyživovací povinnost rodičů k zletilým dětem	3 045	3 302	3 616	4 666	4 490	4 305	4 186	4 094
právo neprovdané matky na vyživovací příspěvek po dobu dvou let	1 231	1 260	1 339	1 906	2 063	1 479	1 013	821

Tabulka 4 Rozhodnutí soudů – vyživovací povinnosti [10]

6 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Rodinou rozumíme základní jednotku lidského společenského života. Základní jednotkou pro založení vlastní rodiny je manželství, do kterého vstupujeme dobrovolně, na základě svých citů k partnerovi a touhy po dětech. Manželství je založeno sňatkem dvou osob opačného pohlaví, které dovršili 18 let věku, jsou způsobilí k právním úkonům, nejsou k sobě v příbuzenském vztahu, a jsou svobodní. S manželstvím do našeho života vstupují nové práva o povinnosti vůči manželovi, jako jsou právo zastupovat se nebo jednat jeden za druhého, povinnost respektovat se, vytvářet zdravé rodinné prostředí, nebo povinnost žít spolu. Tyto povinnosti jsou zákonem psané, ovšem těžko vynutitelné. Pokud se v manželství objeví problémy, které jsou pro oba manžele neřešitelné, nebo je alespoň jeden z nich řešit nechce, nastupuje právní úkon rozvodu manželství, který je ale státem nepodporovaný a provádí se pouze na základě důkazů o trvalém rozvratu manželů. Manželé mohou podat žádost o rozvod na základě vzájemné dohody, nebo na žádost jednoho z manželů a rozdělit svazek manželský může jen soud.

Pareting, neboli rodičovství je pojem zahrnující všechny typy chování rodičů které mohou jakkoli ovlivnit dítě. Rodičovství je považováno za základ zdravého vývoje dítěte a mělo by být trvalé, milující, ochranné, podporující a bezpečné. Rodiče mají práva a povinnosti vůči svým dětem hlavně v oblastech péče o ně, jejich zastupování nebo správě jejich majetku. Rodiče jsou dále povinni vychovávat své dítě, podporovat jeho rozvoj a bránit jeho zájmy.

Manželské páry, popřípadě jednotlivci, kteří nemají možnost mít vlastní dítě, si mohou právně dítě osvojit. Osvojit je možné dítě starší jednoho roku a k osvojení je potřeba souhlasu jeho právního zástupce, pokud se nejedná o rodiče, který o dítě neprojevil nebo dlouhodobě neprojevoval zájem. Osvojením vzniká mezi osvojitelem a dítětem vztah Rodič – dítě, a veškeré příbuzenské vztahy dítěte s biologickou rodinou zanikají.

Registrované partnerství by se dalo nazvat jako touha po založení rodiny s člověkem stejného pohlaví. Zákon o registrovaném partnerství nabyl účinnosti 1. července 2006, a umožňuje osobám stejného pohlaví společné soužití. Registrovaní partneři mají vůči sobě stejná práva a povinnosti, pokud je jeden z nich rodič, má právo na výchovu svého dítěte, jeho partner si však, na rozdíl od manželství, dítě nemůže osvojit. Založením registrovaného partnerství nevzniká společný nájem bytu nebo nemovitosti, ani žádné společné jmění.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 RODINNÁ PRÁVA A PROBLÉMY PŘI JEJICH UPLATŇOVÁNÍ

V každodenním životě se setkáváme s mnoha problémy při uplatňování veškerých práv, stejně tak je tomu i v právu rodinném.

Problémy nastávají v rodinách úplných i neúplných, u manželství šťastných i krizových, v širším i úzkém kruhu rodiny. Dříve nebo později se každý z nás setká s určitým problémem, který může zásadně ovlivnit náš život.

Mezi tyto problémy můžeme zařadit porozvodové spory o děti a prodlevy při soudních řízeních o ně, oslabená práva mužů na výchovu dětí, nevymahatelnost některých rodinných práv a nepostihnutelnost jejich porušování, nedostatečné postihy rodiče neplaticího výživné, obtížná prokazatelnost domácího násilí, prodlevy s úřady, finanční problémy svobodných matek a jejich diskriminace na trhu práce, nadsazené nároky pro adopci dítěte a dlouhá čekací doba a mnoho dalších.

7.1 Neplacení výživného, finanční problémy svobodných matek, a jejich diskriminace na trhu práce

Jedním z nejčastějších, závažných problémů při uplatňování rodinných práv je nedostatečný postih rodiče neplaticího výživné. Přesto, že se jedná o trestný čin, mnoho rodičů výživné neplatí, nebo neplatí v celé výši, protože vědí, jak tento zákon obejít.

V ČR neplatí alimony tisíce rodičů, 98% z toho jsou muži. Nejhorší situace je v Moravskoslezském kraji, kde počet zjištěných případů v roce 2009 přesáhl celý tisíc. Ve všech krajích ovšem tato čísla rok od roku stoupají.

	2008	2009
Celá ČR	6932	7918
Středočeský kraj	744	948
Pardubický kraj	265	294
Liberecký kraj	333	414
Plzeňský kraj	362	383
Jihočeský kraj	434	623
Jihomoravský kraj	650	811
Moravskoslezský kraj	946	1003

Tabulka 5 Počet zjištěných neplaticů výživného v letech 2008 a 2009 podle vybraných krajů [17]

Dalším častým problémem jsou finanční problémy svobodných matek a jejich diskriminace na trhu práce. Přesto, že u přijímacích pohovorů do jakéhokoli zaměstnání, je otázka pro ženy, zda mají děti, nebo je v brzké době plánují nezákonná, většinu firem, u žadatelek o práci, právě toto zajímá. Já sama jsem se nesetkala s firmou, ve které by se zájemkyň o práci na toto téma u pohovoru nezeptali. Stejně tak jsem neslyšela o případu, kdy by tato žadatelka firmu zažalovala, přesto že na to mají nárok.

Proč je tedy dítě na trhu práce takový problém?

Zaměstnavatele velmi často odrazuje délka mateřské dovolené. Ženy jsou dva, tři roky doma, což vytvoří propast mezi ženou a prací. Zaměstnavatelé pak raději přijmou čerstvou absolventku školy, které nemá praxi, ale nezaměstnaná, zvyklá být doma, byla jen po dobu, než práci našla, což může být měsíc nebo dva.

Dalším faktem proti přijetí matky do pracovního poměru je absence hlídání. Pokud má matka dítě ve školce ale na odpoledne nemá hlídání, zaměstnavatele odradí skutečnost, že žena bude pracovat pouze po dobu nezbytně nutnou, ale hned po skončení pracovní doby každý den odejde pro své dítě. Tím se znemožňují práce přesčas, což pro mnohé zaměstnavatele znamená zájem pracovníků sami sebe zdokonalovat a být ve prospěch firmě.

V neposlední řadě si zaměstnavatelé uvědomují možnost, že matka bude muset nečekaně odjíždět, jakmile se cokoli stane. V dítěti vidí pouze důvod pro pracovníci zůstat doma když dítě onemocní, nebo častou absenci v práci z důvodu návštěvy doktorů apod.

Tím horší to je, pokud jde o svobodnou matku. Tyto ženy mají hledání práce o to víc ztíženo, protože zaměstnavatel vidí, že opravdu veškeré problémy s dítětem spojené bude muset řešit právě tato žena, která se u něj hlásí o práci.

7.1.1 Příklad: Iva, 25 let

Příkladem ze života je paní Iva. Ve 21. letech otěhotněla, a z toho důvodu se vdala. Po půl roce ovšem přišel rozvod, soud určil dcerku do její péče, bývalému manželovi přisoudil výživné. Jako svobodná matka bez jakékoli pracovní praxe měla mateřskou 7,5 tis. Kč. Její bývalý manžel měl platit výživné 2 tisíce, to ovšem nedělal. Dle našeho zákona, je výživné na rodiči soudně vymahatelné až po pěti měsících neplacení (dříve tři měsíce), a to jen v případě, že rodič nezaplatí za tuto dobu nic. Do té doby může výživné vymáhat pouze exekutor, je ovšem zcela na něm, zda neplaticímu rodiči dá čas na zaplacení, nebo co z jeho majetku dá do exekuce. Pokud ovšem jednou za pět měsíců vyživující rodič zaplatí alespoň

část některé splátky, pětiměsíční doba začíná znovu. Ivanin bývalý manžel si toho byl vědom, a jednou za tuto dobu předal Ivě 100 Kč, jako část splátky. Iva je povinna od něj vzít peníze, i pokud nejsou v plné výši a podepsat prohlášení, že peníze převzala. Výsledek byl takový, že byl soudně nepostihnutelný, přesto že výživné neplatil. Pokud paní Iva požadovala víc, buď jí sliboval, že peníze donese později, nebo rovnou vyhrožoval soudním řízením o dítě s argumentem, že by mu jej určitě svěřili do péče proto, že ona sama malou zabezpečit nedokáže. Iva se tak obávala o dítě, že raději mlčela a čekala, jestli od něj někdy peníze uvidí.

Protože Iva otěhotněla hned po dokončení školy a nikdy nepracovala, při mateřské i po ní, měla a má velké finanční problémy. Mimo to, že její bývalý manžel „nemusí“ platit alimenty, Iva stále od ukončení mateřské dovolené nenašla práci, která by je obě dokázala finančně zabezpečit. Jediné pracovní místa, která jí byli nabídnuta bez praxe a s malým dítětem, byly pokladní nebo obsluha v supermarketu. Jsou to ovšem směnové zaměstnání, a s malou nemohla chodit pravidelně na noční směny, proto u této práce nemohla dlouho zůstat.

Momentálně je paní Iva registrována na úřadu práce, chodí po příležitostných brigádách a snaží se najít zaměstnání, které by bylo na úrovni jejího vzdělání, aby byla schopna zaplatit alespoň povinné měsíční náklady za sebe a svou malou, již téměř pětiletou dcerku. A její bývalý manžel? Výživné stále neplatí.

7.2 Spory o dítě a prodlevy při soudním řízení, oslabená práva mužů na výchovu

Soudní porozvodové spory o dítě jsou také jedním z nejčastějších problémů. Přes 60 % rozvádějících se párů, se před rozvodem nedokáže dohodnout na svěřeni dítěte do péče, což je důvodem pro soudní řízení. Přesto, že klasický model svěřeni dítěte do péče matky s ujednáním četnosti kontaktu otce s dítětem, dnes již není rutinou, stále tento model převládá. Otcové však stále častěji bojují za svěřeni dítěte do jejich péče.

Procentuální přehled případů svěřeni dětí do péče, můžeme vidět v následující tabulce.

Porozvodové uspořádání - Dítě svěřeno	Otci	23,52%
	Matce	71,76%
	Jiné osobě	4,70%

Tabulka 6 Procentuální přehled porozvodového umístění dětí [17]

7.2.1 Příklad: Marian, 32 let

Pan Marian již sedm let bojuje za svěřeni dítěte do jeho vlastní péče. Přesto že iniciátorem rozvodu byla jeho bývalá manželka, soud rozhodl o svěřeni dítěte do péče právě jí. Hned po rozvodu si Marian zažádal o soudní řízení o dítě. Jeho měsíční příjem je zhruba o 10 tisíc čistého vyšší, přesto, že má vlastní dům, zatímco jeho bývalá žena pronajatý byt, přesto, že dítě samo ve svých sedmi letech řeklo, že by chtělo žít s otcem, přesto se tak stále nestalo. Dle pana Mariana se spory o děti našim soudům někdy řešit ani nechce, velmi často jsou hodně složité a posuzují se mnoha kritérii, a proto je naši soudci raději odsunují do pozadí. Jsou známy případy, kdy soud musel zaplatit pokutu kvůli zbytečnému průtahu sporu o dítě, přesto se zdá, že soud raději zaplatí několik tisíc, než by se snažil případy vyřešit. Vždyť přece dítě jednou dospěje zletilosti, a tím důvod pro soudní spor zanikne.

7.3 Nevynutitelnost manželských povinností

Se vstupem do manželství vznikají lidem nová práva, ale také povinnosti. Dle ZoR jsou manželé povinni žít spolu, být si věrni, o děti pečovat společně a vytvářet zdravé rodinné prostředí.

Toto jsou však povinnosti, u kterých je nejen těžko prokazatelné jejich porušení, zároveň nejsou vynutitelné. Přes 40% lidí ve stavu manželském, některou z těchto povinností porušuje, což znamená, že porušují zákon, přesto jim žádná sankce nehrozí.

7.3.1 Příklad: Petr, 32 let

Pan Petr se oženil ve svých 28 letech se slečnou, která díky jejich neopatrnosti otěhotněla. Narodila se jim dcera, kterou Petr bezmezně miluje na rozdíl od své ženy. Protože manželství nevzniklo z lásky, měli manželé mezi sebou problémy, a tím znemožnili početí dalšího dítěte. Navíc, jak Petr tvrdí, nejméně dvakrát přišel domů dříve, než měl a našel svou ženu s jiným mužem. Když bylo jejich dcerce dva a půl roku, Petrova manželka oznámila, že je v jiném stavu. Protože ale bylo jasné, že druhé dítě není Petrovo, zdůraznila mu, že pokud

chce svou dceru vidět vyrůstat, rozvod nebude. Petr se tedy rozhodl nežádat o rozvod, pouze se od své manželky odstěhoval, a začal žít svým životem. Od té doby se věnoval pouze práci, povýšil, začal vydělávat hodně peněz, postavil dům a manželství mu v jeho životě ničemu nevadilo. Dcerku vozil každé ráno do školky, někdy si ji brával domů přes týden, a vždy o víkendu. Ovšem když jí byli necelé čtyři roky, potkal Petr slečnu, do které se zamiloval. Prvního půl roku jim jeho manželství nevadilo, když ale jejich vztah začal být vážný, nastal problém. Petr se rozhodl požádat o rozvod. Protože ale již bylo známo, že má nějakou přítelkyni, manželka mu zdůraznila, že zařídí, aby svou dceru po rozvodu nikdy neviděl, protože je strůjcem tohoto rozvodu tím, že se odstěhoval a našel si jinou. Když byl Petr za právníkem, bylo mu řečeno, že pokud požádá o rozvod, opravdu bude malá nejspíše svěřena do péče matky. Vidat by ji sice mohl, ale nejspíš jen maximálně jednou týdně, a to právě z toho důvodu, že se od nich odstěhoval a nechal se vidět s jinou slečnou. Při řešení otázky svěřeni dítěte do péče, dle jeho právníka, nikoho nebude zajímat, že stěhování proběhlo z důvodu cizoložství jeho manželky, ani skutečnost, že si jinou ženu Petr našel dávno po tom, co bylo manželství rozvráceno ze strany manželky, tato kritéria se řeší až u rozvodu, kdy už ale musí být známo, komu zůstane dítě v péči. Záleží ovšem také na domluvě manželů. Bohužel pro Petra se ale matka jeho dcery na ničem domluvit nechce.

V současné době Petr bydlí sám a nejspíš doma přemýšlí, které z jeho Milovaných žen dá přednost, neboť v jeho situaci momentálně není možné, aby mohl být s oběma. A proč? Jen proto, že povinnosti, které při svatbě nastaly jemu i jeho manželce, nejsou vynutitelné. Jen proto, že kdysi udělal tu chybu a vzal si ženu, kterou nemiloval, která ho podvedla, a momentálně ho vydírá skrz jeho vlastní dceru.

7.4 Domácí násilí a jeho špatná prokazatelnost

Domácí násilí vzniká v nesprávně fungujících rodinách, a jeho nedostatečná prokazatelnost je třetím nejčastějším problémem při uplatňování rodinných práv. Jde o opakující se fyzické nebo psychické napadání, které je dlouhodobé a časem stupňované. Ve většině případů se odehrává v soukromí, mnohdy je agresorem člověk navenek klidný a vyrovnaný, který působí sebevědomě. Velmi často se zároveň s domácím násilím objevuje také vyhrožování a vydírání ze strany agresora, a proto většina týraných osob, nebo dětí nemá odvahu problémem nahlásit.

Česká asociace pracovníků linek důvěry, ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí, vytvořila analýzu obětí domácího násilí, která přinesla hrozivé výsledky. Zjistilo se,

že až 87% obětí domácího násilí jsou ženy. Ve většině případů z toho se jedná o násilí mezi manželi. Dále bylo zjištěno, že 84% rodin, v nichž k domácímu násilí dochází, vychovávají děti. Oběti i agresori se většinou snaží před dětmi násilí utajit, většinou však bezvýsledně. Přibližně v 12% ze všech případů jsou děti přímo obětí. [14]

7.4.1 Příklad: Tomáš, 24 let

Tomáš se narodil v roce 1986 jako neplánované, nechtěné dítě. Když bylo Tomáši 9 let, občas nepřišel do školy, občas s modřinami, které omlouval pádem ze stromu, nebo zakopnutím při běhu. Jednou při tělocviku jsme si ale nemohli nevšimnout jeho dobitých zad, které očividně nemohly být důsledkem zakopnutí. Všimla si jich i paní učitelka, která okamžitě zavolala policii.

Dle výpovědí zaměstnanců školy byl Tomáš nadějný chytrý kluk, který nikdy neměl problémy s učivem ani s chováním, byl nekonfliktní. Teda do doby, než se na jejich rodinný problém přišlo. Od toho dne přestal komunikovat. S nikým ve třídě se nebavil, když ho někdo nutil k odpovědi, po dlouhém vzdoru mlčením začal být agresivní, křičel a často utíkal. Jeho chování bylo čím dál agresivnější. Pak nám jednoho dne paní učitelka oznámila, že Tomáš již naši třídu navštěvovat nebude. Nikdo jsme nevěděli, co se stalo.

Po několika letech jsem Tomáše potkala ve městě. Poznala jsem v něm opět toho správného kluka, se kterým jsme jako děti hrávali fotbal. Vykládali jsme si přes dvě hodiny a začali se opět jako kamarádi občas scházet. A jednou mi Tom objasnil svůj příběh.

Toho dne, kdy u nich vyšetřovala policie, oba jeho rodiče zapřeli, že by ho někdo někdy bil. Přesto, že jako dítě policii řekl, že se domů vrátit nechce, policisté pouze slíbili, že jejich rodinu budou kontrolovat. O pár let později zavřeli Tomáše do výchovného ústavu za časté útěky z domu, agresivní chování, napadání a pití alkoholu v nezletilosti. Protože stále některé skutečnosti poukazovaly na špatné zacházení s ním, dostal v ústavu svého psychologa, který ve zprávě o něm uvedl, jako důvod jeho nepřičetného chování, psychické i fyzické týrání v domácím prostředí.

Tomášova otce soudili za týrání svěřené osoby, po dvou letech teprve našli potřebné důkazy a odsoudili jej na dobu šesti let, jeho matka se zhroutila a skončila na psychiatrickém oddělení v Kroměříži. Tomáš byl v 17-ti letech vysvobozen z výchovného ústavu a svěřen do péče prarodičům, pod podmínkou pravidelných návštěv psychologa.

Dnes je z něj dospělý, zdravý muž, ale s černou minulostí. A tu má jen kvůli tomu, jak obtížné je prokázat špatné zacházení s dítětem, vydírání v rodině a domácí násilí.

7.5 Osvojení dítěte a problémy s tím spojené

Pro adopci dítěte se klade stále více nároků. Základní přezkoumání lidí žádajících o adopci trvá někdy až rok, a teprve po této době jsou lidé, žádající o adopci zapsáni na seznam žadatelů, což ale nemusí ještě znamenat výhru. Někteří žadatelé na své dítě čekají i deset let. To by nemusel být problém, lidé, kteří opravdu chtějí dítě, ale nemůžou mít vlastní, jsou většinou schopni překonat i tuto časovou prodlevu a zdlouhavé čekání vydržet. Problém ovšem nastal se vstupem do EU. Ta totiž říká, že je dítě možné adoptovat pouze do dosažení věku 35 - ti let.

A co to znamená v praxi?

Ideální věk pro založení rodiny je asi 25 let ženy. Pokud se takto stará žena dva roky snaží otěhotnět přirozeně, poté zkusí umělé oplodnění, a jako poslední šanci na dítě si zažádá o adopci, může se jí stát, že než na ni vyjde řada, na dítě již nebude mít nárok.

Při osvojení je ale mnohem více problémů. Mnoho lidí, kteří vstoupí do manželství s někým, kdo má dítě z manželství předešlého, se rozhodne toto dítě adoptovat, aby se po všech právních stránkách stalo jeho rodičem. Přestože pro osvojení je potřeba souhlasu biologických rodičů, v tomto případě často biologický rodič dobrovolně nežijící s dítětem souhlasí, protože osvojením dítěte zaniká jeho vyživovací povinnost. Ale pozor, pokud ani druhé manželství nevydrží, vyživovací povinnost spadá na osvojitele. Jsou známy i případy, kdy se původní manželé vrátili po čase k sobě, a osvojitel jim pak musel platit výživné na jejich vlastní děti.

Častým problémem při osvojení je také právě nutnost souhlasu biologických rodičů. Dětské domovy jsou plné dětí, a většina z nich nemá možnost vyrůst v rodině právě proto, že s tím jejich rodiče nesouhlasí. V případě, kdy matka nebo rodiče nemají prostředky pro zabezpečení dítěte, nemůžou se o dítě starat, nebo s ním nemají kde bydlet, na druhou stranu ale dělají vše pro to, aby své dítě co nejdříve měli u sebe, je asi tato povinnost v pořádku. Ale co případy matek alkoholiček, rodičů kteří zanedbávali výchovu nebo přirozený vývoj dítěte? Tyto děti jsou umístěny do dětského domova, a matky, popřípadě oba

rodiče si je berou jednou za měsíc na procházku. Tím ale jejich rodičovské povinnosti končí, a děti zbytečně vyrůstají v domovech, ze kterých se nemají možnost dostat i přes to, že by se jistě našla rodina, ve které by mohly vyrůstat.

8 TRESTNÉ ČINY V RODINÁCH A MOŽNOSTI POMOCI OHROŽENÝM OSOBÁM

8.1 Trestné činy rodinného práva dle trestního zákoníku

V rámci rodinných vztahů jsou základní práva a povinnosti vymezeny zákonem o rodině a s ním souvisejícím zákonem o sociálně-právní ochraně dětí. Protože povinnosti, které vyplývají ze ZoR, nejsou právně vynutitelné, jejich ochrana před porušením spadá do práva trestního. V trestním zákoníku je ochrana rodině a dětem ustanovena ve zvláštní části, v hlavě čtvrté.

V této hlavě jsou uvedeny trestné činy: Dvojí manželství, Opuštění dítěte nebo svěřené osoby, Zanedbání povinné výživy, Týrání svěřené osoby, Týrání osoby žijící ve společném obydlí, Únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou, Ohrožování výchovy dítěte, Svádění k pohlavnímu styku a Podání alkoholu dítěti.

Trestný čin, dvojí manželství, vzniká uzavřením manželství osobou, která již v jednom manželství přetrvává. Za uzavření druhého manželství může dostat trest odnětí svobody až na dva roky. V České Republice je důsledně uplatňována monogamie, což znamená možnost uzavření manželství pouze mezi dvěma osobami rozdílného pohlaví. Uzavření druhého manželství je dle trestního zákoníku úmyslný trestný čin, protože si pachatel je vědom, že jeho předchozí manželství dosud trvá. [15]

Opuštění dítěte bylo uvedeno jako trestný čin již v dřívějším trestním zákoníku. V tom dnešním je ovšem tento trestný čin doplněn také o opuštění svěřené osoby, o kterou má člověk povinnost se starat, a která si pomoc nemůže zajistit sama. Jedná se hlavně o osoby nemocné, invalidní nebo staré. Za spáchání tohoto trestného činu může pachatel dostat trest odnětí svobody šest měsíců až tři roky. Vyšší trestní sazba, až pět let, hrozí pachateli v případě, spáchá-li tento trestný čin na dítěti mladším tří let, opakovaně, nebo na dvou a více osobách. Odnětí svobody až osm let hrozí pachateli, který svým činem způsobil těžkou újmu na zdraví poškozené osobě nebo dítěti, a až deset let odnětí svobody hrozí pachateli, který způsobí tímto činem smrt. [15]

Trestný čin zanedbání povinné výživy spáchá ten, kdo neplní svou vyživovací nebo zaopatřovací povinnost, a to ať už z jakéhokoli důvodu, po dobu nejméně čtyři měsíce. Za tento čin pachateli hrozí až dva roky odnětí svobody. Zvýšená trestní sazba, až tři roky,

čeká pachatele, který se úmyslně vyhýbá své vyživovací povinnosti. Odnětím svobody až pět let může být potrestán ten, kdo zapříčiní, že vyživované osobě hrozí stav nouze, nebo ten, kdo byl za tento trestný čin již v minulosti odsouzen. Nejčastějšími případy spáchání tohoto trestného činu se z praxe převážně týkají neplnění vyživovací povinnosti rodičů vůči jejich nezletilým dětem. [15]

Týráním svěřené osoby rozumíme hrubé nakládání se s ní. Může se jednat o fyzické, ale také psychické napadání svěřené osoby, a za tento trestný čin může pachatel dostat pět let odnětí svobody. Zvýšená sazba, až osm let, postihne toho, kdo tento čin spáchá zvlášť surovým způsobem, způsobí-li těžkou újmu na zdraví, páchá-li na více osobách, nebo po delší dobu. Odnětí svobody až dvanáct let postihne pachatele, který svým činem způsobí těžkou újmu na zdraví u dvou a více osob, nebo zavíní-li smrt. [15]

U týrání osoby žijící ve společném obydlí jde o týrání osoby blízké, nebo jakékoli jiné osoby žijící ve společném obydlí s pachatelem, jinými slovy mluvíme o domácím násilí. Základní trestní sazba pro tento čin činí šest měsíců až čtyři roky. Zvýšená trestní sazba, až osm let, postihne pachatele, který spáchá čin zvlášť surovým způsobem, způsobí-li těžkou újmu na zdraví, spáchá-li tento čin na více osobách, nebo po delší dobu. Odnětí svobody až dvanáct let postihne toho pachatele, který způsobí těžkou újmu na zdraví více lidem, nebo způsobí smrt. [15]

Únosem se rozumí odejmutí dítěte, nebo osoby s duševní poruchou tomu, kdo o něj má ze zákona pečovat. Pokud tímto činem pachatel způsobí smrt, újmu na zdraví nebo jiný zvlášť závažný následek unesenému, může si vysloužit trest odnětí svobody až na deset let. Odnětím svobody až na osm let bude potrestán ten, kdo spáchá tento čin s úmyslem majetkového prospěchu sobě nebo jinému, nebo ohrozí-li mravní vývoj uneseného. [15]

U trestného činu ohrožení výchovy dítěte existují 4 formy jednání, kterými může být ohrožena citová, rozumová nebo mravní výchova dítěte a to jsou: svádění dětí k nemravnému životu, umožnění dítěti žít nemravný život, umožnění dítěti opatřovat prostředky trestnou činností a závažné porušení rodičovské povinnosti pečovat o dítě. Za tyto skutky může být pachatel potrestán až na dva roky odnětí svobody. Ohrožením výchovy dítěte rozumíme hlavně situace, kdy dítě propadne alkoholu nebo drogám, chová se promiskuitně, žije se prostitutí, úmyslně páchá trestné činy, nebo si osvojuje škodlivé návyky, např. hrací automaty. Pachatelem nemusí být pouze osoba, která má povinnost o dítě pečovat, tento trestný čin může spáchat kdokoli. [15]

U trestného činu pohlavního styku nebo svádění k němu, se za pachatele považuje jakákoli osoba, která nabídne úplatu za sexuální služby dítěti, nebo jiné osobě, aby spáchala sexuální čin s dítětem. Dále se považuje za pachatele osoba, která vykoná sexuální styk s nezletilým dítětem, a to bezúplatně. Za pachatele se nepovažuje pouze umělec, malíř nebo fotograf, který vytváří umělecké dílo daného námětu, bez záměru pohlavního uspokojení. Stejně tak dítě, které převezme úplatu za své sexuální služby, trestně odpovědné není. Zvýšenou trestní sazbou, což je odnětí svobody až na pět let, bude potrestán pachatel, který se dopustí tohoto trestného činu na dítěti mladším 15-ti let, trvá-li páchaní tohoto trestného činu delší dobu nebo opakovaně. [15]

Podání alkoholu dítěti se trestá odnětím svobody až na jeden rok. Dříve se trestalo pouze soustavné podávání alkoholu dítěti, dnešní zákon však umožňuje potrestat pachatele již po opakovaném podání alkoholu, tzn., pokud se čin opakuje nejméně dvakrát. Spáchání tohoto trestného činu se posuzuje vzhledem k věku a vyspělosti dítěte, proto zde není stanovena žádná obecně platná trestní sazba. [15]

8.2 Nejčastější trestné činy rodinného práva v ČR

Pro začátek uvádím tabulku s přehledem vybraných trestných činů v rodinách. Vidíme zde, že jednoznačně nejčastějšími trestnými činy rodinného práva je pohlavní zneužívání a týrání osob ve společném obydlí.

Trestný čin	Žena jako oběť	Muž jako oběť	Skupina osob	Celkem
Vraždy motiv - osobní vztahy	28	47	12	87
Vraždy novorozence matkou	-	1	-	1
Opuštění dítěte	5	2	4	11
Únos	4	2	1	7
Omezení a zbavení osobní svobody	182	46	17	245
Týrání svěřené osoby	53	69	41	163
Týrání osoby žijící ve spol. obydlí	433	20	54	507
Útisk	8	7	5	20
Pohlavní zneužívání	582	108	42	732

Tabulka 7 Zjištěné oběti trestných činů, týkající se rodinného práva, na území České republiky v roce 2009 [10]

8.2.1 Pohlavní zneužívání

Nejčastějším trestným činem rodinného práva je pohlavní zneužívání. Tento trestný čin se však netýká pouze přímého pohlavního styku s obětí, nýbrž veškerého jednání pachatele za účelem pohlavního uspokojení. V tabulce níže můžeme vidět procentuální rozdělení sexuálního obtěžování ve všech jeho podobách.

Sexuálního obtěžování	Žena jako oběť	Muž jako oběť
Osahávání	25%	60%
Masturbace pachatelem	20%	11%
Pachatel vyžadoval masturbaci	38%	18%
Anální pohlavní styk	3%	1%
Vaginální pohlavní styk	14%	10%

Tabulka 8 procentuální rozložení sexuálního obtěžování podle typu a oběti [16]

V následující tabulce vidíme rozdíl v počtu znásilněných nebo se sexuálním motivem zavražděných dětí a dospělých obětí.

druh deliktu	Děti 1997-2006	Dospělí 1997-2006
znásilnění	3 414	77 285
podíl	4%	96%
Vražda se sexuálním podtextem	46	203
podíl	18,50%	81,50%

Tabulka 9 rozdíl počtu dětských a dospělých obětí vybraných částí pohlavního zneužití v letech 1997 – 2007 [16]

Dramaticky se nám také zvýšil počet sexuálně zneužívaných dětí do věku 15-ti let. Nejvíce evidovaných případů sexuálního zneužívání dětí bylo v roce 2004, v následujících dvou letech počet případů mírně poklesl, od roku 2007 ale opět roste.

Počty sexuálně zneužívaných dětí v České republice v letech 2000 - 2007			
rok 2000	614	rok 2004	698
rok 2001	522	rok 2005	664
rok 2002	537	rok 2006	585
rok 2003	665	rok 2007	688

Tabulka 10 Sexuálně zneužívané děti v ČR 2000-2007 [16]

Tímto trestným činem jsou postihnuty převážně mladé dívky, a to ve všech možných formách. Za rok 2009 bylo prokázáno přes 400 případů znásilnění u žen a dívek, zatímco u chlapců pouze 31. Podobně je tomu u všech typů sexuálního obtěžování.

Sexuální obtěžování 2009	ženy	muži	celkem
Znásilnění	442	31	473
Pohlavní zneužívání ze závislosti	71	11	82
Pohlavní zneužívání ostatní	582	108	690
Ostatní pohlavní úchytky	17	-	17

Tabulka 11 oběti trestného činu sexuálního obtěžování v roce 2009 [12]

8.2.2 Týrání osoby žijící ve společném obydlí a svěřené osoby

V roce 2005 bylo evidováno téměř dvakrát více případů týrání dětí, než o pět let dříve, což znamená nárůst téměř o 600 případů. Počet sexuálně zneužívaných dětí se pohybuje stále v rozmezí sta případů ve všech pěti letech.

Rok	týrané děti	sexuálně zneužívané děti
2000	743	614
2001	884	522
2002	698	537
2003	950	665
2004	1028	698
2005	1319	664
Celkem	5622	3700

Tabulka 12 srovnání počtu týraných a zneužívaných dětí v letech 2000 – 2005 [10]

K týrání svěřené osoby u nás bohužel dochází ve všech typech rodin, většinou nezáleží na žádném faktoru, jako je ekonomická situace, věková struktura, nebo úplnost rodiny. Ze statistiky Ministerstva vnitra vyplývá, že případů týrání v Českých rodinách v posledních letech několikanásobně přibýlo a zároveň bohužel klesá procento objasněných případů.

ČR	zjištěno	objasněno	objasněno v %
1989	47	47	100
1990	35	35	100
1991	29	29	100
1992	40	40	100
1993	25	25	100
1994	28	28	100
1995	Nebylo sledováno		
1996	160	158	98,75
1997	151	149	98,68
1998	134	131	97,76

Tabulka 13 počty týraných svěřených osob v období 10 let [12]

Podle příbuzenského vztahu jsou nejčastějšími pachateli vlastní otcové děti, a to z 33,3 procent. Vlastní matky jsou ve statistice na druhém místě s 23,2 procenty. O třetí místo se dělí nevlastní otcové, a druzí, partneři matky, a to se 7,3 procenty. Nevlastní matky získaly 1,3 procenta a obsadili čtvrté místo. S nulovou hodnotou vyšli za všech zkoumaných případů pouze družky, partnerky otce.

Statistiky posledních let však stále více poukazují i na děti a mladistvé jakož to fyzické agresory. V současnosti děti stále častěji napadají nejen své sourozence, ale i dospělé členy domácností. V celé čtvrtině těchto případů se jedná o opakovaný závažný trestný čin, o jehož pachatele se zajímají přestupkové orgány nebo policie ČR. Oproti minulosti se těchto trestných činů stále častěji dopouštějí také dívky, téměř z 30 procent.

8.2.3 Domácí násilí mezi partnery

Ze sta případů domácího násilí mezi partnery se 45 odehrává až po rozvodu. 34 případů nastává v průběhu rozvodového řízení a v 19-ti případech se odehrává v průběhu běžného, manželského soužití. Zhruba ve dvou případech ze sta oběť odmítla uvést, kdy k fyzickému násilí došlo.

Ze statistik ministerstva vnitra zároveň vyplývá, že přes 80% případů domácího násilí páchají muži proti ženám.

Násilí v rodině	Počet případů v %
muž vůči ženě	80,8
žena vůči muži	10,2
žena i muž proti sobě navzájem	7,9
neuvedeno	1,1

Tabulka 14 domácí násilí dle pachatelů [12]

8.3 Ochrana proti trestným činům

V ČR máme v současnosti tři hlavní instituce pro ochranu základních lidských práv a svobod a obranu rodinného práva. Jsou to různé sociální instituce, policie ČR a v neposlední řadě justice. Sociální instituce se snaží trestným činům páchaných v rodinách předcházet,

kdežto policie proti nim bojuje přímo ve chvílích ohrožení. Justice vydává zákony, které chrání lidská práva již od narození a trestá jejich porušování.

8.3.1 Sociálně právní ochrana dětí

Sociálně právní ochranou dětí rozumíme hlavně ochranu práv dítěte a to zejména práva na život, identitu a rodičovskou péči, na svobodu myšlení, na jeho příznivý vývoj, ochranu jeho zájmů a jmění, ochranu práva na vzdělání nebo zaměstnání aj. Zákon o sociálně právní ochraně dětí ovšem zahrnuje i ochranu dětí před jakýmkoli, duševním či fyzickým, násilím, zanedbáváním nebo zneužíváním. [6]

V následujících třech tabulkách můžeme vidět počty dětí, které požádali o pomoc odbor sociální právní ochrany dětí od roku 1996 do roku 2008.

Tělesně týraných dětí bylo nejvíce v roce 2005. Na rozdíl od následujících dvou statistik tady vidíme, že počet těchto dětí v žádném roce prudce nestoupl, ani neklesl.

Rok	Počet	Tělesné týrání		
		Z toho:		
		Rodičem	Členy rodiny	Jinou osobou
1996	575	392	172	11
1997	600	437	127	36
1998	641	441	161	39
1999	662	455	154	53
2000	530	361	132	33
2001	648	444	148	56
2002	527	374	137	16
2003	689	505	145	37
2004	598	408	159	34
2005	698	496	158	44
2006	556	361	146	49
2007	594	390	152	52
2008	671	462	157	52

Tabulka 15 Počty tělesně týraných dětí žádající o pomoc odbor sociální právní ochrany ve vybraných letech [11]

Nejvíce psychicky týraných dětí bylo stejně jako u tělesného týrání v roce 2005, a to téměř trojnásobně. Stejně tak v roce 2005 prudce stoupl počet případů, kdy pachatelem byli vlastní rodiče.

Psychické týrání				
Rok	Počet	Z toho:		
		Rodičem	Členy rodiny	Jinou osobou
1996	173	131	37	5
1997	169	106	37	26
1998	192	162	26	4
1999	224	155	49	20
2000	213	165	40	8
2001	236	188	35	13
2002	171	121	42	8
2003	261	187	51	23
2004	424	196	176	52
2005	645	500	123	22
2006	452	333	78	41
2007	641	471	118	52
2008	568	417	111	40

Tabulka 16 Počty psychicky týraných dětí žádající o pomoc odbor sociální právní ochrany ve vybraných letech [11]

Sexuální zneužívání dětí je jedinou částí statistiky, kde nejčastějšími pachateli nejsou rodiče. Zároveň je to ale také jediná statistika, ve které se počet zneužívaných dětí přehoupá přes 700 případů, a to v roce 2008. V žádné jiné kategorii se tolik případů v žádném ze sledovaných let neobjevilo.

Sexuální zneužívání dětí				
Rok	Počet	Z toho:		
		Rodičem	Členy rodiny	Jinou osobou
1996	558	162	137	xxx
1997	520	122	127	271
1998	593	125	130	338
1999	638	131	140	367
2000	614	98	111	405
2001	522	92	128	302
2002	537	101	123	311
2003	665	124	117	424
2004	698	101	133	464
2005	668	112	149	407
2006	585	98	142	345
2007	688	93	160	435
2008	732	116	168	448

Tabulka 17 Počty sexuálně zneužívaných dětí žádající o pomoc odbor sociální právní ochrany ve vybraných letech [11]

9 NÁVRH ŘEŠENÍ RODINNÝCH PROBLÉMŮ, JAKOŽ I PROBLÉMŮ PŘI UPLATŇOVÁNÍ RODINNÉHO PRÁVA

9.1 Včasné řešení budoucích problémů

9.1.1 Poznání jeden druhého před svatbou a očekávání důsledků sňatku

Vyřešit před svatbou veškeré otázky společného soužití, pravidla pro společnou domácnost nebo názory na založení a vedení rodiny, je jedním z nejdůležitějších kroků zamilovaných párů přemýšlejících o sňatku. Nevyřešíme tím pozdější neshody při komunikaci, nebo rozdílnost povah a názorů, můžeme tím ale omezit možnost manželských konfliktů vedoucích až k soudnímu řízení a uplatňování některých rodinných práv. Pokud člověka dostatečně neznáme v různých situacích, pokud si nejsme jisti jeho reakcí na určitou věc, nemůžeme vědět jeho reakce na problémy s manželstvím spojené, a tudíž ani vyloučit, že nebude problémy řešit alkoholem, nebo v horším případě násilím.

Lidé, kteří chtějí vstoupit do manželství, by se měli dobře znát jak po psychické, tak po fyzické stránce. Jakýkoli zatajený problém může po svém odhalení vyvolat konflikt, který v dnešní době mnohdy vede k rozvodu.

Čím dál častěji se setkáváme se svatbami lidí, kteří se neznají dostatečnou dobu na to, aby se navzájem poznali v určitých životních situacích. Počáteční okouzlení mnohdy vede k ukvapeným rozhodnutím jako je svatba, a vzájemnou rozdílnost si lidé uvědomí až ve chvíli, kdy nastane první problém v rodině. Manželství by se nemělo uspěchat. Stejně tak by lidé neměli vstupovat do manželství z důvodu početí dítěte. Doba, kdy bylo možné zplodit dítě pouze do úplné rodiny je dávno pryč, v dnešní době je výchova dítěte nesezdaným párem běžnou věcí a mnohdy i lepším řešením. 70% lidí, kteří o svatbě dříve nepřemýšleli, a vstoupili do manželství pouze z důvodu těhotenství ženy, končí rozvodem.

Dále by lidé uzavírající manželství měli vědět, co od manželství můžou očekávat. Měli by se předem připravit na změny, které s manželstvím nastanou, jako jsou majetkové a právní vztahy, nebo změny struktury jejich volného času nebo trávení dne.

9.1.2 V manželství je důležitá komunikace

U všech mezilidských vztahů, ve všech společnostech a na všech místech se můžou vyskytnout konflikty mezi lidmi. Stejně tak tomu je i v manželství.

Pokud se dva lidé společně dohodnou uzavřít svazek manželský, musejí se naučit spolu žít. Ať se nám zdá náš protějšek sebelepší, při společném soužití nám může začít vadit i sebe-menší věc, kterou nevnímáme jako normální, ale protějšek ano. Může se jednat např. o zouvání bot při příchodu domů, talířek od snídaně ponechaný na kuchyňském stole, nebo jen zvednuté prkénko na záchodě. I tyto drobné zvyky můžou být důsledkem nepřekonatelného konfliktu, který může končit i rozvodem. A to jen proto, že se oba manželé chovají tak, jak byli dříve zvyklí a předem si nestanovili pravidla společné domácnosti. Tyto zbytečné konflikty lze řešit jen tolerancí. Manželé by neměli přemýšlet pouze nad tím, co dělá špatně ten druhý, měli by se zamyslet nad tím, co je vyčítáno jim a pokusit se svou „chybu“ omezit. Pokud tohle udělají oba, najednou zjistí, že nemají důvod k obdobným konfliktům. Zásadním pravidlem však je, že musejí chtít oba.

Ve vztazích také velmi často vznikají konfliktu z důvodu špatné komunikace. Protože lidé rozdílného pohlaví i rozdílně myslí, mnohdy jsme s protějškem v konfliktu jen proto, že se rozdílně také chápeme. Při řešení konfliktu je důležité naslouchat jeden druhému, a pochopit problém také z druhé strany než ho vidíme mi. I v tomto případě musejí chtít oba. Pokud nám protějšek pořádně nevysvětlí problém ze svého pohledu, nemůžeme jej nikdy pochopit, ani pokud opravdu chceme.

Konflikty jsou součástí každodenního života, a proto by se lidé měli naučit je ovládat. Hádky a dlouhodobé neshody se můžou stát příčinou neovladatelného až násilného chování člověka, proto bychom si měli uvědomit, že naše rodina je to nejdůležitější co máme, měli bychom si jí vážit, a chránit ji. Pokud člověk netrpí psychickou poruchou, je násilí pouze vyhocením konfliktu a nesprávnou komunikací manželů.

9.1.3 I rozvod může být důležitý

Manželství je trvalé soužití dvou osob, popřípadě jejich dětí, které mají nebo můžou mít jiné názory i životní priority a proto se nemůže obejít bez občasných střetů zájmu nebo konfliktů. Pokud se ovšem konflikty zavčas neřeší, může dojít až k násilnému chování jednoho z partnerů, velmi často vyvolávají alkoholismus, a v neposlední řadě můžou ohrožovat děti nebo omezovat jejich vývoj.

V dřívějších dobách byl pro lidi rozvod velkou potupou, rozváděl se jen asi jeden z deseti párů. V dnešní době rozvodovost roste, díky uspěchané době a mladé, moderní generaci se počet rozvodů pohybuje kolem 50%. Mladí lidé, rychle sezdání, se také rychle rozvádějí a tím zvyšují procentuální statistiky rozvodovosti. V České republice je však stále mnoho

lidí, kteří setrvávají v manželství z nepochopitelných důvodů, jako je ostuda spojená se statutem „rozvedený“, nebo jiní, a není jich málo, nepřistoupí k rozvodu kvůli dětem. I přes to, že manželství nefunguje, i přes to, že se objevují u některého z partnerů sklony k násilí, i přes to se někteří lidé bojí rozvodu. Pokud máme ale s partnerem problémy, o kterých víme, že sami nevyřešíme, nejhorší věc, kterou můžeme udělat je v tomto manželství setrvat.

Lidé, kteří se dobrovolně vzdávají svého štěstí proto, aby alespoň jejich děti měly úplnou rodinu, by si měli uvědomit, že děti v takové rodině nikdy šťastné nebudou. Pokud spolu jejich rodiče vůbec nemluví, nebo se jen hádají, pokud se přetahují kdo s nimi dnes půjde na zmrzlinu, ale nikdy nepůjdou společně, nebo pokud jeden z partnerů přetrvává jinde a pro děti jen jezdí, je rodina sice úplná, ale již neplní svou funkci. V takovém případě je rozvod nejlepším řešením jak pro partnery, tak pro jejich děti. Ač si to mnoho lidí neuvědomuje, dítě mnohdy při konfliktech rodičů strádá více, než rodiče samí.

Jak kdysi řekl L. de Boissy: „*Jediné, co je horší než předčasné manželství, je opožděný rozvod.*“ (9, str. 31)

9.2 Návrh změny zákona vedoucí k pomoci nejčastějších problémů při uplatňování rodinných práv

9.2.1 Neplacení výživného

Rozvody v ČR mají různé důvody. Část z nich nastává rozdílností povah a názorů mezi manželi, v části manželství se objeví problémy hraničící se zákonem, a část manželství se rozvádí kvůli jinému muži nebo jiné ženě. Více než polovina manželství se proto rozvádí na žádost pouze jednoho z manželů a právě v těch případech, kdy se manželé nejsou schopni rozumně domluvit, musí určit svěřením dítěte do péče soud. Jednomu z manželů se ale toto rozhodnutí nelíbí, a to může být důvodem k neplacení výživného. V ČR se převážně jedná o muže.

Výživné v nás neplatí tisíce lidí a stále jich přibývá. U většiny případů to má však pouze jeden důvod. Mnoho rozvedených párů spolu nevychází tak dobře, aby se pravidelně scházeli a měli si co říct. Mnoho rozvedených žen se svých bývalých manželů bojí, a pokud jim

bývalý manžel nezaplatí, nemají odvalu to nahlásit. Mnoho žen, které se pokusili bývalému manželovi vysvětlit jeho povinnost placení výživného, se setkala s výhrůzkami, v nejhorších případech až s násilím.

Druhým z důvodů, proč je u nás tolik lidí neplatících výživné, je psychické vydírání. Rozvedená žena, odhodlaná požadovat po svém bývalém muži výživné, často svolí ze svých nároků pod nátlakem jeho řečí. Tito muži často záměrně působí na psychiku ženy, protože jsou si jisti, že ona je jediná, kdo jim může způsobit problémy kvůli neplacení výživného.

- **Změna legislativy pro případy, jako je Ivin**

Iva je jednou z žen, která nemá peníze navíc, a výživné by jí moc pomohlo, zároveň ale nemá ani psychiku na to po bývalém muži peníze vymáhat. Tvrdí, že je radši, když o něm vůbec neví.

Ivě, a nejenom jí by pomohlo, kdyby placení výživného probíhalo např. přes určitou banku, která by sama sledovala, kdo z povinných lidí platí a kdo ne. Vyvarovali bychom se tak osobních styků dvou lidí, kteří o osobní kontakt již nestojí. Zároveň by ženy nebyly ty, kdo musí svého bývalého manžela nutit k tomu, aby zaplatil, a odpadly by tím i jejich starosti a obavy o reakci těchto mužů.

Zároveň s tím by zákon měl přitvrdit postihy při neplacení. Policejní stíhání dříve, než po pěti měsících nezaplacení ani koruny, zaplacení jen části splátky možné pouze dva měsíce po sobě, a poté opět policejní stíhání, nebo exekuce apod..

Věřím, že čísla statistik neplatců výživného by tímto klesly na minimum.

9.2.2 Nevynutitelnost manželských povinností a obrana proti těmto trestným činům.

Rozdíly v právech mužů a žen na výchovu dítěte a porozvodové spory o ně.

Před každým rozvodem manželství musí být určeno, komu bude dítě svěřeno do péče. Pokud se manželé před rozvodem nedomluví, určuje soud. Ten má právo svěřit dítě do péče jednoho z manželů, popřípadě do společné, nebo střídavé výchovy, je-li to v zájmu dítěte. Také přihlíží na citové vazby dítěte a jeho schopnosti a vývojové možnosti. V neposlední řadě zkoumá, kdo dosud řádně dbal o výchovu dítěte po stránce mravní, citové a rozumové. Protože ale v minulosti bylo klasickým modelem pro výchovu dítěte svěřením do péče

ženy, dnešní soudy, pokud oba manželé splňují všechny požadavky pro svěření dítěte do jejich péče, mnohdy rozhodují ve prospěch ženy, a to pouze „ze zvyku“.

Hlavním problémem při svěření dítěte do péče je také fakt, že musí být o svěření rozhodnuto před vlastním rozvodem, a že u opatrovnického řízení není přihlíženo k důvodům rozvodu. Tato skutečnost mnohdy může vyvolat u mužů pocit oslabení jejich práv, neboť řízení o opatrovnictví rozhodne většinou ku prospěchu ženy, i přes to, že mnohdy tento rozvod nastává právě kvůli této ženě.

Pokud je dítě svěřeno do péče ženy, a soud manželství následně rozvede, muž, který má zájem na výchově svého dítěte, si zažádá o svěření do jeho výchovy, a nastává další problém. I přes skutečnost, že iniciátorem rozvodu byla žena, a přes majetkové i finanční rozdíly mezi mužem a ženou, mnohdy se muž nedočká konce soudního sporu, protože tyto spory soudy velmi často odsouvají do pozadí.

- **Návrh změny legislativy pro pomoc v případech, jako je Petrův**

Některé povinnosti s manželstvím spojené, jsou nevynutitelné. Jejich porušení by ale mělo být postihnutelné, nebo by se k nim alespoň mělo přihlížet při rozhodování svěření dítěte do péče před rozvodem.

Petrovo manželství je zcela rozvráceno, Petr ale nechce přistoupit k rozvodu jen proto, že by jeho dítě bylo svěřeno do péče matky. U opatrovnického řízení by totiž bylo přihlíženo ke skutečnosti, že se od manželky odstěhoval, a tudíž nemohl řádně dbát o výchovu svého dítěte. Nikdo už nebude pátrat po tom, zda by jeho manželka byla schopna dopravit dítě do školky, kdyby jej on sám každý den nevozil. Nikoho už nebude zajímat, že dítě samo, se u otce cítí líp a domovem nazývá jeho dům, nikoli byt své matky. Jeho manželce ale bohužel nahrává také skutečnost, že je žena, tudíž má 80% jistotu, že dítě připadne jí. Nikoho už ale nebude zajímat, že se Petr odstěhoval proto, že spáchala trestný čin cizoložství.

V zákoně o rodině, v §26 chybí ustanovení, že při rozhodování svěření dítěte do péče, pokud se manželé nedohodnou, bude soud přihlížet také ke skutečnému důvodu rozvodu, a pokud oba z manželů budou splňovat ostatní požadavky pro svěření dítěte do péče, bude dítě svěřeno do péče tomu z manželů, který byl poškozen.

Možným řešením tohoto problému by bylo také přesunutí rozhodnutí o svěření dítěte do péče až k samotnému rozvodu.

- **Návrh změny legislativy pro pomoc v případech, jako je Mariánův**

Marian bojuje o své dítě již 7 let. Rozhodnutí soudu se zatím nedočkal proto, že pokud osoba pečující o dítě, v našem případě bývalá manželka, je schopna se o dítě postarat tak, aby mohlo žít standardem, na který bylo zvyklé před rozvodem, soudy tyto případy odkládají. Přestože většina skutečností nahrává otci pro svěření do jeho péče, přesto že má reálné šance na výchovu, nic se neděje.

Soudy by neměli mít právo rozhodovat o důležitosti případů, které mají v řešení. Na každý případ by měla být dána časová lhůta, ve které by mělo být rozhodnuto, a porušení této časové lhůty by mělo být řádněji potrestáno. Několika tisícové peněžní sankce bohužel nejsou tím správným řešením, neboť lidem s příjmy jako mají soudcové a ostatní soudní zaměstnanci můžou být milejší, než řešení složitých soudních sporů, které, pokud je dostatečnou dobu budou odkládat, se dovršením zletilosti dítěte vyřeší samy.

10 SHRUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

V první kapitole praktické části jsem analyzovala problémy při uplatňování rodinných práv. Jako první se jedná o nedostatečné postihy rodiče neplaticího výživné, s tím spojené finanční problémy svobodných matek, a jejich diskriminace na trhu práce. Příkladem ze života mi byla paní Iva, která bojuje s daným problémem již 5 let. Dalším nejčastějším problémem při uplatňování rodinných práv v ČR jsou spory o děti, oslabená práva mužů na výchovu a nevymahatelnost některých manželských povinností. Své příběhy mi sdělili pan Marian, rozvedený, ovšem finančně i hmotně dobře zabezpečený muž, který ovšem bohužel nemá právo na výchovu vlastního dítěte, a pan Petr, muž, který se rozvést chce, je si ale vědom že jeho právo na výchovu dcery je oslabeno. Třetím problémem je domácí násilí a jeho obtížná prokazatelnost. Popsala jsem příběh dávného kamaráda Tomáše, který se s tímto problémem setkal „na vlastní kůži“ a výrazně to ovlivnilo jeho budoucí život. V poslední řadě jsem se věnovala adopci dítěte a problémy s ní spojenými.

V druhé kapitole jsem přiblížila trestné činy týkající se rodinného práva v ČR dle trestního zákoníku, a dále jsem analyzovala nejčastější trestné činy rodinného práva, páchané na území České republiky. Jedná se hlavně o pohlavní zneužívání dětí, týrání svěřené osoby a osoby žijící ve společném obydlí a domácí násilí mezi partnery. Informace jsem čerpala ze statistik Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí a Policie ČR. Dále jsem uvedla statistiky odboru sociálně právní ochrany dětí, kde můžeme vidět počty případů, kdy dítě žádá o pomoc a z jakého důvodu.

V poslední kapitole praktické části jsem uvedla návrh řešení některých rodinných problémů, protože věřím, že mnohdy stačí málo k tomu, abychom si ušetřili pozdější, složité problémy při uplatňování svých práv. Ve druhé části jsem navrhla možné změny v legislativě, u nejčastějších problémových případů, které by mohly k jednoduššímu uplatnění rodinného práva vést.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem se pokusila přiblížit význam slova rodina a vztahů s ní spojených, analyzovat problémy při uplatňování rodinného práva, a navrhnout řešení, které by mohlo vést ke zlepšení dosavadní situace v České Republice.

V teoretické části jsem rozebrala základní pojmy, jako je rodina a rodičovství, nebo registrované partnerství. Největší pozornost jsem věnovala pojmu manželství, jeho vzniku a právní aspektům, ale také zániku, neboť právě manželství a důvody k zániku manželství jsou původcem velké části problémů při uplatnění rodinného práva.

Praktická část byla zaměřena na trestné činy týkající se rodiny a rodinného práva, obsahuje výčet trestných činů, k danému právu, dle trestního zákoníku a zároveň statistiku těchto trestných činů dle jejich četnosti v ČR. Dále praktická část obsahuje výčet nejčastějších problémů při uplatňování rodinného práva. Ke všem problémům mi sloužily jako zdroj informací statistiky Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí a policie ČR. Ke třem hlavním problémům jsem uvedla jako příklad příběh osoby, jež se ve svém životě s daným problémem setkala.

Bakalářskou práci jsem zakončila návrhovou částí, kde jsem se pokusila nastínit řešení rodinných problémů dříve, než je nutné uplatnění práva, a zároveň jsem navrhla změny legislativy, které by mohli dopomoci k uplatnění práv v nejčastějších problémových případech.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [16] KNAPPOVÁ, Marta; ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jiří, a kol. Občanské právo hmotné. 4. Aktualizované a doplněné vyd. Praha: ASPI, 2007. 344 s. ISBN 978-80-7357-230-3.
- [2] Listina základních práv a svobod. Ostrava- Hrabůvka: Jiří Motloch – Sagit, 2005. 190 s. ISBN 80-7208-525-5.
- [3] DVOŘÁKOVÁ-ZÁVODSKÁ, Jana, a kol. Manželství a rozvody. Praha: Linde, 2002. 104 s. ISBN 80-86131-34-4.
- [4] HRUŠÁKOVÁ, Milana, a kol. Zákon o rodině, Zákon o registrovaném partnerství. Komentář 4. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 558 s. ISBN 978-80-7400-061-4.
- [5] MATOUŠEK, Oldřich; PAZLAROVÁ, Hana. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny, vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
- [6] NOVOTNÁ, Věra; BURDOVÁ, Eva. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář 3. Aktualizované a doplněné vyd. Praha: Linde, 2007. 470 s. ISBN 978-80-86131-72-6.
- [7] FRANCOVÁ, Marie; DVOŘÁKOVÁ-ZÁVODSKÁ, Jana. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 2. Akt. Vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 260 s. ISBN 978-80-7357-586-1.
- [8] ŠMOLKA, Petr; MACH, Jan. Manželská a rodinná trápění z pohledu právníka a psychologa. Praha: Portál. 2008. 192 s. ISBN 978-80-7367-448-9.
- [9] VESELÁ, Renata, a kol. Rodina a rodinné právo. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 262 s. ISBN 80-86432-48-3.

Internetové zdroje:

- [10] *Www.czso.cz* [online]. [cit. 2011-08-11]. Český statistický úřad. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/1413-10--16>>.
- [11] *Www.mpsv.cz* [online]. [cit. 2011-09-09]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/9830>>.
- [12] *Www.mvcr.cz* [online]. [cit. 2011-07-05]. Ministerstvo vnitra ČR. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/detimlad.html>.
- [13] *Www.czso.cz* [online]. [cit. 2011-08-11]. Český statistický úřad. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4019-10>>.
- [14] *Www.donalinka.cz* [online]. [cit. 2011-08-11]. Pomoc obětem domácího násilí. Dostupné z WWW: <<http://www.donalinka.cz/dona-linka/desatero-o-hovorech/>>.

- [15] *Www.pravniradce.ihned.cz* [online]. [cit. 2011-08-11]. Právní rádce. Dostupné z WWW: <<http://pravniradce.ihned.cz/c1-50634850-k-trestnym-cinum-proti-rodine-a-detem-v-novem-trestnim-zakoniku>>.
- [16] *Www.mvcr.cz* [online]. [cit. 2011-08-11]. Ministerstvo vnitra ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-pachana-na-detech-973715.aspx>>.
- [17] *Www.policie.cz* [online]. [cit. 2011-08-11]. Policie ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky.aspx>>.
- [18] *Www.czso.cz* [online]. [cit. 2011-08-11]. Český statistický úřad. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#01>.
- [19] *Www.czso.cz* [online]. [cit. 2011-08-11]. Český statistický úřad. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatky_a_rozvody_1950_2010>.
- [20] *Www.evalabusova.cz* [online]. [cit. 2011-08-11]. Rodičovství, psychologie, zdraví. Dostupné z WWW: <http://www.evalabusova.cz/ankety/co_znamena_rodina.php>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Např. Například

ZoR Zákon o rodině

ČR Česká Republika

Tzn. To znamená

Aj. A jiné

EU Evropská Unie

Kč Korun českých

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 Model rozšířené rodiny [3]</i>	<i>14</i>
<i>Obrázek 3 Sňatky a rozvody 1950 – 2009 [19]</i>	<i>22</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 Rodiny a domácnosti v ČR 1961 - 2001 [18]</i>	<i>13</i>
<i>Tabulka 2 Sňatkovost 1991 – 2001 [13]</i>	<i>17</i>
<i>Tabulka 3 Rozvody dle příčin [13]</i>	<i>21</i>
<i>Tabulka 4 Rozhodnutí soudů – vyživovací povinnosti [10]</i>	<i>30</i>
<i>Tabulka 5 Počet zjištěných neplatičů výživného v letech 2008 a 2009 podle vybraných krajů [17]</i>	<i>33</i>
<i>Tabulka 6 Procentuální přehled porozvodového umístění dětí [17]</i>	<i>36</i>
<i>Tabulka 7 Zjištěné oběti trestných činů, týkající se rodinného práva, na území České republiky v roce 2009 [10]</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka 8 procentuální rozložení sexuálního obtěžování podle typu a obětí [16]</i>	<i>44</i>
<i>Tabulka 9 rozdíl počtu dětských a dospělých obětí vybraných částí pohlavního zneužití v letech 1997 – 2007 [16]</i>	<i>44</i>
<i>Tabulka 10 Sexuálně zneužívané děti v ČR 2000-2007 [16]</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka 11 oběti trestného činu sexuálního obtěžování v roce 2009 [12]</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka 12 srovnání počtu týraných a zneužívaných dětí v letech 2000 – 2005 [10]</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka 13 počty týraných svěřených osob v období 10 let [12]</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka 14 domácí násilí dle pachatelů [12]</i>	<i>47</i>
<i>Tabulka 15 Počty tělesně týraných dětí žádající o pomoc odbor sociální právní ochrany ve vybraných letech [11]</i>	<i>48</i>
<i>Tabulka 16 Počty psychicky týraných dětí žádající o pomoc odbor sociální právní ochrany ve vybraných letech [11]</i>	<i>49</i>
<i>Tabulka 17 Počty sexuálně zneužívaných dětí žádající o pomoc odbor sociální právní ochrany ve vybraných letech [11]</i>	<i>50</i>